

2007. június 20.

ECRML (2007) 5

**REGIONÁLIS VAGY KISEBBSÉGI NYELVEK EURÓPAI CHARTÁJA**

**A CHARTA ALKALMAZÁSA MAGYARORSZÁGON**

**a 3. megfigyelési ciklus**

- A.     A Szakértői Bizottság jelentése a Chartáról**
- B.     Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása a Charta magyarországi alkalmazásáról**

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája ellenőrző mechanizmust hoz létre annak értékelésére, hogy a Chartát hogyan alkalmazták a Részes Államban, azért, hogy ahol szükséges, ajánlásokat tegyenek a jogalkotás, a politika és a gyakorlat javítására. Ennek az eljárásnak a központi eleme a Szakértői Bizottság, amelyet a Charta 17. cikke értelmében hoztak létre. Fő célja pedig annak kivizsgálása, hogy milyen a regionális vagy kisebbségi nyelvek az Államban, illetve hogy jelentést készítsen a Miniszteri Bizottságnak arról, hogy értékelése szerint a Fél hogyan tett eleget a vállalásainak, és amennyiben szükséges, bátorítsa a Felt arra, hogy fokozatosan magasabb szintű kötelezettségeket vállaljon..

Ennek a feladatnak az elősegítése érdekében a Miniszteri Bizottság a 15.1. cikkel összhangban elfogadott az időszaki jelentésekre vonatkozó leiratot.. amelynek megfelelően azokat a Félnek be kell nyújtania a Főtitkárhoz . Az érintett kormány a jelentést nyilvánosságra hozza. Ez a leirat azt kívánja az Államtól, hogy adjon számot a Charta tényleges alkalmazásáról, a II. Rész alapján védettnek minősülő nyelvekkel kapcsolatos általános politikáról, illetve pontosabban is részletezze azokat az intézkedéseket-amelyeket a Charta III. része alapján védettnek minősülő nyelvekkel kapcsolatosan megtettek. Ezért a Bizottság elsődleges feladata az, hogy megvizsgálja az időszaki jelentésben szereplő információkat az érintett állam területén használt valamennyi érintett regionális vagy kisebbségi nyelvvel kapcsolatosan.

A Bizottság szerepe az, hogy értékelje az egyes Államokban meglévő törvényeket, egyéb jogszabályokat és a tényleges gyakorlatot a regionális vagy kisebbség nyelvekre vonatkozóan. A Bizottság ennek megfelelően állapította meg a munkamódszereit. Információkat gyűjt az illetékes hatóságoktól és független forrásokból is az Államon belül, azzal a céllal, hogy pártatlan és igazságos képet kapjon a valós nyelvi helyzetről. Az időszaki jelentés előzetes vizsgálata után a Bizottság szükség esetén kérdéseket tesz fel az érintett Államnak azokkal az ügyekkel kapcsolatosan, amelyek a Bizottság véleménye szerint nem tisztázottak, illetve magában a jelentésben nincsenek kellőképpen részletezve. Ezt az írásbeli eljárást általában egy "helyszíni látogatás" követi a Bizottság delegációja részéről az érintett Államban. A látogatás során a delegáció találkozik azokkal a testületekkel és szövetségekkel, amelyeknek a munkája szorosan kapcsolódik az adott nyelvekhez, és konzultál a hatóságokkal azokról az ügyekről, amelyeket a tudomására hoztak.

A folyamat végeztével a Szakértői Bizottság elfogadja saját jelentését. Ezt a jelentést benyújtják a Miniszteri Bizottságnak, javaslatot téve ajánlások meghozatalára, amelyeket a Miniszteri Bizottság döntése szerint a Részes Államhoz intézhet.

## TARTALOM

<b>A.</b>	<b>A Szakértői Bizottság jelentése a Charta alkalmazásáról Magyarországon.....</b>	<b>5</b>	
1.	Fejezet	Háttérinformációk .....	5
1.1	A Charta ratifikációja Magyarország részéről.....	5	
1.2	A Szakértői Bizottság munkája .....	5	
1.3	A regionális illetve kisebbségi nyelvek magyarországi helyzetének bemutatása: frissítés .....	5	
2.	Fejezet	A Szakértői Bizottság értékelése .....	7
2.1	A Szakértői Bizottság értékelése a Charta II. Részével kapcsolatban .....	7	
2.2	A Szakértői Bizottság értékelése a Charta III. Részével kapcsolatban .....	16	
3.	Fejezet	Következtetések .....	39
3.1	A Szakértői Bizottság következtetései arról, hogy a magyar hatóságok milyen intézkedéseket tettek a Miniszteri Bizottság ajánlásaival kapcsolatban. ....	39	
3.2	A Szakértői Bizottság megállapításai a 3. megfigyelési ciklusban .....	40	
	I. MELLÉKLET : RATIFIKÁCIÓS OKMÁNY .....	42	
	II. Melléklet: A magyar hatóságok megjegyzései .....	44	
<b>B.</b>	<b>Az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása a Charta magyarországi alkalmazásáról .....</b>	<b>45</b>	



## **A. A Szakértői Bizottság jelentése a Charta alkalmazásáról Magyarországon**

a Szakértői Bizottság 2006. december 1-én elfogadta és beterjesztette az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága elé A Charta 16. cikkének megfelelően

### **1. Fejezet Hátérinformációk**

#### **1.1 A Charta ratifikációja Magyarország részéről**

1. A Magyar Köztársaság 1992. november 5-én aláírta a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját (a továbbiakban: "Charta"), a ratifikáló okiratot pedig 1995. április 26-án helyezte letétbe (lásd I. Melléklet). A Charta Magyarországon 1998. március 1-én lépett hatályba, hivatalosan pedig a Magyar Közlöny 1999. évfolyamának 34. számában hirdették ki.

2. A Charta 15. cikkének 1. bekezdése arra kötelezi a Részes Államokat, hogy háromévente készítsenek jelentést a Miniszteri Bizottság által előírt formában. A magyar hatóságok a 3. időszaki jelentést 2005. november 21-én nyújtották be az Európa Tanács Főtitkárának.

3. Korábbi jelentésében (ECMRL [2004] 5) a Charta Szakértői Bizottsága megjelölt néhány konkrét területet, ahol a politika, a jogszabályok és a gyakorlat javításra szorul. A Miniszteri Bizottság figyelembe vette a Szakértői Bizottság által benyújtott jelentést és ajánlásokat fogadott el, (RecChL [2004] 4) amelyeket a magyarországi hatóságokkal is közöltek.

#### **1.2 A Szakértői Bizottság munkája**

4. Ez a jelentés azokon az információkon alapszik, amelyeket a Szakértői Bizottság szerzett Magyarország 3. időszakos jelentéséből, valamint azokon a válaszokon, amelyeket a magyar hatóságok a feljük 2006. február 16-án benyújtott külön kérdőívben szereplő kérdésekre adtak, illetve a magyarországi kisebbségi nyelveket beszélők képviselőivel, az ezekkel a nyelvekkel / ezeken a nyelvekkel dolgozó szakemberekkel és kormányzati tisztségviselőkkel folytatott interjúkon, melyeket egy helyszíni látogatás keretében készítettek (2006. május 24-26). További információt nem nyújtottak be a Charta 16. bekezdésének 2. pontja alapján. Ez a jelentés azokra a politikákra, jogszabályokra és gyakorlatokra alapoz, amelyek a helyszíni látogatás alkalmával voltak hatályban. Az esetleges változásokat a Szakértői Bizottság következő, Magyarországról szóló jelentése fogja figyelembe venni.

5. A Szakértői Bizottság először azokkal a meg nem oldott problémákat veszi sorra, amelyeket az 1. és 2. megfigyelési ciklusban vetettek föl (1998-1999, 1999-2002) azzal kapcsolatban, hogy Magyarország miként tesz eleget a Charta II. és III. részében szereplő rendelkezéseknek, majd pedig arra koncentrál, hogy a magyar hatóságok milyen intézkedéseket tettek a megállapított problémák rendezése érdekében, illetve miként kezelték azokat az ajánlásokat, amelyeket a Miniszterek Tanácsa fogalmazott meg a magyar kormányának. Azokkal a kérdésekkel is foglalkoznak majd, amelyek a 3. megfigyelési ciklus során vetődtek fel.

6. Ezt a jelentést a Szakértői Bizottság 2006. december 1-én elfogadta.

#### **1.3 A regionális illetve kisebbségi nyelvek magyarországi helyzetének bemutatása: frissítés**

7. A kisebbségi nyelvek használóinak képviselete helyi kisebbségi önkormányzatok formájában valósult meg, amelyek autonóm, a helyi kisebbségi lakosok által választott közttestületek, feladatuk a velük kapcsolatos hatáskörök (például kulturális, oktatási) és intézmények (például iskolák, múzeumok) átvétele a helyi hatóságoktól. Tizenhárom országos kisebbségi önkormányzat működik, beleértve a *Roma* és *Beás* nyelvek használóinak közös testületét, mint a helyi és megyei szintű kisebbségi önkormányzatok ernyőszerkezete<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> lásd 3. Időszakos jelentés, 12, 14-15, 26-27, old.

8. A legutóbbi, 2001-ben tartott népszámlálás óta a Szakértői Bizottság nem kapott új hivatalos adatokat a magyarországi kisebbségnyelv-használókról, illetve a magyar jog alapján működő testületek és szövetségek sem aktualizálták becsléseiket. Mint az 1. és a 2. megfigyelési ciklusokban,<sup>2</sup> a Szakértői Bizottság most is egyetért a magyarországi hatóságoknak azzal az értékelésével, amely szerint a valós szám "valahol a népszámlálási adatok és a becslések között lehet."

**Népszámlálási adatok (2001) és becslések** (lásd 3. Időszaki Jelentés, 5, 7 oldalak)

Kisebbségek (kapcsolódó III. részbeli nyelvek <b>vastagon</b> szedve)	Kisebbséghez kötődő személyek	A kisebbség kulturális értékeihez és hagyományaihoz kötődő személyek	<b>A kisebbségi nyelveket anyanyelv-Ként beszélő</b>	<b>A kisebbségi nyelveket családban és baráti körben használók száma</b>	<i>A kisebbségi önkormányzatok becslése arról, hogy a kisebbséghez hány személy tartozik</i>
<b>Örmény</b>	620	836	<b>294</b>	<b>300</b>	<i>3,500-10,000</i>
<b>Bolgár</b>	1 358	1 693	<b>1,299</b>	<b>1,118</b>	<i>3,000-3,500</i>
<b>Horvát</b>	<b>15,597</b>	<b>19,687</b>	<b>14,326</b>	<b>14,789</b>	<i>80,000-90,000</i>
<b>Német</b>	<b>62,105</b>	<b>88,209</b>	<b>33,774</b>	<b>52,912</b>	<i>200,000-220,000</i>
<b>Görög</b>	2,509	6,140	<b>1,921</b>	<b>1,974</b>	<i>4,000-4,500</i>
<b>Lengyel</b>	2,962	3,983	<b>2,580</b>	<b>2,659</b>	<i>10,000</i>
Roma <sup>3</sup>	189,984	129,208	<b>48,438</b>	<b>53,075</b>	<i>400,000-600,000</i>
<b>Román</b>	<b>7,995</b>	<b>9,162</b>	<b>8,482</b>	<b>8,215</b>	<i>20,000-25,000</i>
<b>Ruszin</b>	1,098	1,292	<b>1,113</b>	<b>1,068</b>	<i>5,000-6,000</i>
<b>Szerb</b>	<b>3,816</b>	<b>5,279</b>	<b>3,388</b>	<b>4,186</b>	<i>5,000-10,000</i>
<b>Szlovák</b>	<b>17,693</b>	<b>26,631</b>	<b>11,817</b>	<b>18,057</b>	<i>100,000-110,000</i>
<b>Szlovén</b>	<b>3,025</b>	<b>3,429</b>	<b>3,180</b>	<b>3,108</b>	<i>5,000</i>
<b>Ukrán</b>	5,070	4,779	<b>4,885</b>	<b>4,519</b>	<i>2,000-5,000</i>

<sup>2</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1./2. Jelentéseit, 11. pont

<sup>3</sup> A népszámlálás a Roma kisebbségre vonatkozik. Bár a roma népesség döntő része kizárólag a magyar nyelvet beszéli, jelentős azoknak a száma, akik a roma vagy a beás nyelvet beszélik (ez utóbbit a délkelet-magyarországi romák használják). A roma nyelvet kb. kétszer annyian használják mint a beást.

## 2. Fejezet A Szakértői Bizottság értékelése

### 2.1 A Szakértői Bizottság értékelése a Charta II. Részével kapcsolatosan

9. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusokban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a Charta II. Részében szereplő kisebbségi nyelvek közül a lengyel és a ruszin nyelvek használói területileg is behatárolhatók, míg az örmény, a beás, a bolgár, a görög, a roma és az ukrán nyelvek nem területi jellegűek a Charta 1. Cikkének c. pontja szerint.<sup>4</sup> A Szakértői Bizottság értékelése kiterjed minden olyan nyelvre, amelyek a Charta 7. cikkének 1-4 bekezdéseiben szerepelnek, figyelemmel arra, hogy a célkitűzéseket és az alapelveket *mutatis mutandis* alkalmazni szükséges a nem-területi nyelvekre is, a Charta 7. cikkének 5. bekezdése szerint.

#### 7. Cikk

##### **“1. Bekezdés**

***A Felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, mindegyik nyelv helyzetének megfelelően politikájukat, jogalkotásukat és gyakorlatukat az alábbi célokra és elvekre alapítják:***

- a. *a regionális vagy kisebbségi nyelveknek, mint a kulturális gazdagság kifejezésének az elismerése;”***

#### *Roma és beás nyelv*

10. A Szakértői Bizottság úgy találta az 1. és a 2. megfigyelési ciklusban, hogy alacsony presztízsük miatt a roma és beás nyelveknek, mint a kulturális gazdagság kifejezési módjainak nagyobb mértékű politikai támogatást kell kapniuk azért, hogy a köztudatban erősebben jelen lehessenek<sup>5</sup>. A jelentés időszaka során a magyar hatóságok több programot is elindítottak az elismertség növelése érdekében. Kezdeményeztek például olyan média beszámolókat, amelyek célja a romákról alkotott kép javítása, a roma kultúrát bemutató nyilvános rendezvényeket szerveztek és anyagilag támogatták roma irodalmi művek megjelentetését magyar nyelven<sup>6</sup>.

- b. *a "regionális vagy kisebbségi nyelv használatának területén" az a földrajzi körzet értendő, ahol ez a nyelv olyan számú személy kifejezési eszköze, amely indokolja a jelen Charta által előírt különböző védelmi és ösztönző intézkedések meghozatalát;***

11. Számos településen a kisebbségnyelv-használók teszik ki a lakosság nagyobb részét, néhány helyen több mint 90%-át. Ami a regionális közigazgatási egységeket illeti, a Szakértői Bizottság figyelembe vette, hogy Magyarországon tárgyalások folynak arról, miként lehetne az ország 19 megyéjét nagyobb régiókká összevonni. Mindamellett semmi jele nincs annak, hogy a magyar hatóságok ne tennének eleget a fenti rendelkezésnek, amit a Szerbiával és Montenegróval kötött egyezmény is mutat a kisebbségvédelemről (2004), ez az egyezmény ugyanis megtilt minden olyan intézkedést, amely megváltoztatná a népességi arányokat a nemzeti kisebbségek által lakott területeken<sup>7</sup>.

12. Bár a kisebbségnyelv-használók részaránya a népességen belül megyei szinten sehol nem haladja meg a 7,3%-ot (Baranya), a Szakértői Bizottság arra biztatja a magyarországi hatóságokat, hogy az új közigazgatási egységek kialakításánál ügyeljenek arra, hogy azok a kisebbségi nyelvek használatát ne akadályozzák.

- c. *a regionális vagy kisebbségi nyelvek megóvása érdekében azok fejlesztését szolgáló, határozott támogató lépések szükségessége;”***

13. Ezen rendelkezés alapján a Felektől azt várják, hogy dolgozzanak ki átfogó stratégiát a regionális vagy kisebbségi nyelvek *határozott* támogatására, ami magában foglalja a hosszú távú jövőképet, a globális törvényhozói eszközöket, a speciális intézményeket és a megfelelő pénzügyi eszközöket.

<sup>4</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentése, 19. pont; a Szakértői Bizottság 2. Jelentése, 12. pont

<sup>5</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentése, 21. pont; a Szakértői Bizottság 2. Jelentése, 31. pont B

<sup>6</sup> lásd 1. Kiegészítés a 3. Időszaki Jelentéshez, 8. old.

<sup>7</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 6, 56 oldal

14. Magyarország stabil jogi és intézményi alapokat teremtett ehhez a rendelkezéshez<sup>8</sup> (például az 1993. évi LXXVII törvény a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek jogairól, a továbbiakban "Kisebbségi törvény", valamint a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosának Hivatala).

15. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság arra ösztönözte a magyar hatóságokat, hogy "hozzanak létre egy jobban meghatározott keretrendszerrel a ruszin nyelv védelmére és támogatására," amelynek megfelelően meghatározható a területi [alapja]"<sup>9</sup>.

16. Ugyanakkor a jelenlegi megfigyelési körben a Szakértői Bizottság nem kapott olyan jelzést, ami arra utalna, hogy a ruszin nyelv területi jellegét is figyelembe vennék. Ugyanez vonatkozik a lengyel nyelvre is.

17. A helyszíni látogatás alkalmával a Szakértői Bizottsághoz panaszok érkeztek a kisebbségi nyelvek használóitól, hogy a pozitív kezdeményezések mellett, mint például az Anyanyelvi Oktatás Középtávú Fejlesztési Programja, nincs általános jövőkép illetve kiszámítható, hosszú távú tervezés a 14 kisebbségi nyelv egyikére sem. A beszélgető partnerek azt is aggályosnak találták, hogy oktatási intézményeik és médiájuk mostanában nem jutnak elegendő pénzügyi forráshoz. Ami a III. Részben szereplő nyelveket illeti, a Szakértői Bizottság a Charta III. Részének és a megállapításoknak az értékelése keretében fog ezzel a kérdéssel foglalkozni. A II. Részben szereplő nyelveket illetően a Szakértői Bizottság arra kéri a hatóságokat, hogy tegyenek azonnali lépéseket strukturált tervek készítésére ezeknek a nyelveknek a védelme és támogatása érdekében.

***"d. a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a magánéletben és közéletben, szóban és írásban való használatának megkönnyítése és/vagy bátorítása;"***

18. Korábbi jelentéseiben a Szakértői Bizottság arra biztatta a magyar hatóságokat, hogy dolgozzanak ki konkrét aktív programokat a [lengyel és ruszin nyelv] közéleti használatának elősegítése érdekében. Ugyanakkor nincs nyoma pozitív fejleménynek, a lengyel és a ruszin nyelv pedig nagyrészt hiányzik a nyelvhasználat területein mind a hatóságok munkájából, mind pedig a közszolgáltatási szerek működéséből.

***A Szakértői Bizottság sürgeti a magyar hatóságokat, hogy amennyire az ésszerű módon lehetséges, támogassák a lengyel és a ruszin nyelv használatát a közigazgatási szervekkel való kapcsolattartásban és a települések közszolgáltatási szerveinek működésében, azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket hagyományosan használják.***

19. Általánosságban a minden kisebbségi nyelvhasználónak módja van arra, hogy az általa beszélt nyelvet a közéletben "mindenkor és mindenhol szabadon" használja (Kisebbségi Törvény, 51. paragrafus 1. bekezdés), például bíróság előtt<sup>10</sup>. Ennek fényében a Szakértői Bizottság üdvözli azt, hogy több bíróságnál roma és beás nyelven beszélő alkalmazottakat vettek föl, illetve a bírósági munkatársakat roma nyelvű képzésben részesítik, de nem áll rendelkezésére további információ arról, hogy a többi hat nyelv, különösen a lengyel és a ruszin esetében ez a jogi lehetőség hogyan valósult meg.

20. A 2004. évi CXL törvény a Közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól kimondja, hogy minden a kisebbségnyelv-használó a "közigazgatási hatóságnál mind szóban, mind írásban használhatja az adott kisebbség nyelvét." A kisebbség nyelvén benyújtott kérelmet magyar nyelvű és az ügyfél kérésére a kérelemben használt nyelvre lefordított határozattal kell elbírálni (9. paragrafus 3. bekezdés<sup>11</sup>). A Szakértői Bizottság elismerését fejezi ki, amiért a magyar hatóságok kiterjesztették ezeket a nagyvonalú garanciákat a szörvényben használt, területileg nem körülhatárolható nyelvek használatára is. Ugyanakkor, - eltekintve attól, hogy néhány településen a

<sup>8</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 23. pont

<sup>9</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 24. pont

<sup>10</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 8. oldal, Szakértői Bizottság Jelentése 24. pont

<sup>11</sup> lásd a 3. Időszaki Jelentés 4. Mellékletét



helységneveket kisebbségi nyelveken is kiírják, amivel csak a Charta II. része foglalkozik, - a Szakértői Bizottság nem kapott tájékoztatást arról, hogy milyen intézkedéseket tettek azért, hogy az ezeknek a nyelveknek a közigazgatásban történő használatát biztosító jogok a gyakorlatban is érvényesüljenek.

21. A Szakértői Bizottság a 2. megfigyelési ciklus során több strukturális problémát észlelt a kisebbségi nyelvi médiáját illetően (nem elégséges televíziós jelenlét, olyan régi rádiós frekvenciák használata, amelyek a modern készülékeken már nem foghatók, kései műsorsáv<sup>12</sup>). A 3. Időszaki Jelentés nem tartalmaz részletes információkat arról, miként alakul az a kisebbségi nyelvhasználat a médiában, azon nyelvek tekintetében, amelyről kizárólag a Charta II. része rendelkezik. A Szakértői Bizottság arról értesült a helyszíni látogatás során, hogy az örmény, bolgár, görög, lengyel, ruszin és ukrán nyelvek továbbra is összesen 52 televíziós adáspercen osztoznak havonta kétszer, továbbá hetente egyszer van országos rádió programjuk is (30 percben). Egy televíziós program (hetente 26 perc és évente négyszer 52 perc), egy közszolgálati rádiós program (26 perc, hetente hat alkalommal), valamint a Rádió C kereskedelmi adón egy program, amelyet részben roma és beás, részben pedig magyar nyelven sugároznak. Bár a rádiós programok lényegében elérhetetlenek a felhasználók számára, a Duna TV új Autonómia csatornája minden kisebbségi nyelven tervez műsorsugárzást, de az adások idejét még nem határozták meg. Összességében a Szakértői Bizottság kénytelen megállapítani, hogy a feltárt strukturális problémák nem enyhültek. Ezekkel a kérdésekkel a Charta III. Része foglalkozik részletesebben.

22. A magyar hatóságok segítséget nyújtottak a beás / roma, bolgár, görög, lengyel és ruszin nyelvet beszélők kisebbségi önkormányzatainak abban, hogy átvegyék és fenntartsák a *kulturális* intézményeiket<sup>13</sup>.

***“e. a jelen Charta által szabályozott területeken, valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó csoportok és ugyanannak az államnak azonos, vagy hasonló nyelvet használó egyéb csoportjai közötti kapcsolatok megőrzése és fejlesztése, valamint az államnak eltérő nyelveket használó egyéb csoportjaival kulturális kapcsolatok létesítése”***

23. Amint azt a Szakértői Bizottság megjegyezte az 1. megfigyelési ciklusban<sup>14</sup>, a kisebbségi önkormányzatiság intézménye biztosítja az egyazon kisebbségi nyelvet beszélők csoportjainak fennmaradását és fejlődését valamint a többi magyarországi nyelvi csoporttal ápolott kulturális kapcsolatok fenntartását. Ami a nyelveket "hasonló formában" használó csoportok közötti kapcsolatokat illeti, a Szakértői Bizottságot a helyszíni látogatások során arról tájékoztatták, hogy az ukrán és ruszin nyelvet beszélők országos kisebbségi önkormányzatai között általában jó a kapcsolat, de nem megy túl az együttműködésnek azon a szinten, ami a többi országos kisebbségi önkormányzat között áll fenn.

***“f. a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása és tanulása megfelelő formáinak és eszközeinek biztosítása minden megfelelő szinten;”***

24. Amint azt az 1. megfigyelési ciklusban megállapították, Magyarországon megvan a szükséges jogszabályi keretrendszer a helyben használt kisebbségi nyelvek tanításához és tanulmányozásához. Minden településen kötelező egy osztályt vagy tanulócsoporthoz létrehozni a 14 kisebbségi nyelv bármelyikén az oktatás valamelyik szintjén, amennyiben az adott településen legalább nyolc tanuló ezt kéri (illetve a szülők kéri a nevükben)<sup>15</sup>. Amennyiben a szórvány nyelvek beszélőinek a létszám nem elégséges ennek a követelménynek a teljesítéséhez, a Közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX Törvény (86. paragrafus 5. bekezdés) előírja a "kiegészítő kisebbségi oktatást", amelyet a *helyi iskola vagy utazó pedagógus nyújt. A kiegészítő kisebbségi iskolák a kisebbségi nyelveket és népismeretet a közoktatás intézményrendszerén belül tanítják, és ugyanabban a támogatásban részesülnek, mint azok az iskolák, amelyeket ezeket a nyelveket idegen nyelvként oktatják (az úgynevezett nyelvoktató iskolák). A tanulók nem kötelezhetők arra, hogy a normál iskolahéten kívül tanuljanak. Vizsgázhatnak és erről hivatalos bizonyítványt kapnak.*

<sup>12</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentése, 25, 33, 35, 52; pontok, 32. oldal, F pont

<sup>13</sup> lásd a 3. Időszaki Jelentés 5. Mellékletét

<sup>14</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 25. pont

<sup>15</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 26. pont

## Örmény

25. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság sajnálattal állapította meg, hogy az örmény nyelv oktatása vasárnapi iskolákra korlátozódik<sup>16</sup>.

26. A szóban forgó időszakban az örmény országos kisebbségi önkormányzat nem igényelt kiegészítő kisebbségi oktatást. Így az örmény nyelvet továbbra is a közoktatási rendszeren kívül tanítják<sup>17</sup>. Ennek következményeképpen tanárképzés sincsen. A Szakértői Bizottság nem kapott további tájékoztatást az örmény nyelvet illetően.

## Roma és beás

27. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság a felsőoktatással kapcsolatban megjegyezte, hogy kevés a romológiai kurzusok száma, roma nyelvoktatás szinte nincs, beás nyelvet pedig egyáltalán nem oktatnak. Ha ehhez hozzávesszük azt is, hogy szinte teljesen hiányoznak a nyelvkönyvek, gyakorlatilag lehetetlen ezeken a nyelveket bármilyen tárgyat tanítani. A Szakértői Bizottság azt ajánlotta, hogy javítani kellene a nyelvi tervezés területén folyó munkát illetve a kétnyelvű oktatás működőképes modelljének kidolgozására irányuló erőfeszítéseket, különösen a tanárképzést, a tananyagok elkészítését és a felsőoktatásban folyó tevékenységek fejlesztését<sup>18</sup>.

28. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság arra buzdította a magyar hatóságokat, hogy gyorsítsák fel a roma és beás nyelvek kodifikációjának elkészítésére irányuló kezdeményezések végrehajtását, lehetőleg a többi európai állammal együttműködésben, tegyenek azonnali intézkedéseket ezeknek a nyelveknek a tanítására / más tárgyak oktatására ezeken a nyelveken, legalább az oktatás alsóbb szintjein, és fejlesszék a tanárképzést, még úgy is, hogy közben a kodifikáció folyamata sem ért még véget<sup>19</sup>.

29. Ugyanezen ciklus során a Szakértői Bizottság észrevételezte, hogy sok roma vagy beás nyelvet beszélő tanuló hiányos magyar nyelvtudása miatt különleges igényű osztályba vagy fogyatékos gyermekek részére fenntartott oktatási intézményekbe került. Ezért a Szakértői Bizottság sürgette, hogy a magyar hatóságok "kétséget nélkül" vessenek véget ennek a beíratási gyakorlatnak, amely egyértelműen ellentétes a Charta szellemével<sup>20</sup>.

30. Mivel a 2. megfigyelési ciklus során a<sup>21</sup>, magyar hatóságok nem készítettek strukturált és átfogó jelentést arról, hogy ezt a rendelkezést miként hajtották végre a roma és beás nyelvek esetében, emellett nem különböztették meg a két nyelvet, a Szakértői Bizottság számára gyakorlatilag lehetetlen az értékelés differenciálása. Bár nem volt egyértelmű, hogy konkrétan milyen intézkedéseket tettek a roma nyelv kodifikálása értelmében, a magyar hatóságok elismerik, hogy három megfigyelési ciklus után a Charta alkalmazása nagyjából elmaradt a roma és beás kisebbségek vonatkozásában (ahogyan a [roma és beás] nyelvek szabályokba foglalása halad, úgy nőnek az igények is arra, hogy a Chartával kapcsolatos vállalásokat terjesszük ki ezekre a nyelvekre is<sup>22</sup>). A roma és beás nyelvek tanítása illetve az ezeken a nyelveken történő tanítás iránti igények egyelőre nem elégíthetők ki, mivel a tanárképzés még mindig csupán előkészületben van (például a Pécsi Egyetemen), csakúgy, mint a tantervi követelmények megfogalmazása és az oktatási segédletek készítése. Bár egyrésztől több mint 100 gyakorló tanár vett részt továbbképzésen a beás, roma nyelvek és népszerű tanításával kapcsolatban, másrésztől mindössze kilenc iskolában tanítják ezeket a nyelveket, heti két órában, hat településen<sup>23</sup>. A 2. megfigyelési ciklusban viszont azt mondták, hogy "34 általános iskolában kezdeményezték a roma vagy a beás nyelv oktatását"<sup>24</sup>. Ismeretlen számú óvodától és a pécsi Gandhi Gimnáziumtól eltekintve nincsenek olyan oktatási intézmények, amelyek a beás vagy a roma nyelvet használnák tanítási nyelvként. Így a Szakértői Bizottság arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszakban jelezzék, hány iskolában, milyen típusú iskolákban illetve milyen településeken tanítják a beás vagy a roma nyelvet, illetve tanítanak beás vagy roma nyelven (tantárgyként vagy tanítási nyelvként).

<sup>16</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 52. pont

<sup>17</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 16. oldal

<sup>18</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 26, 34. pontok

<sup>19</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 50. pont

<sup>20</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 44, 46., 50. pontok

<sup>21</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 41. pont

<sup>22</sup> 3. Időszaki Jelentés, 10. oldal

<sup>23</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 21-22 oldal

<sup>24</sup> A Magyar Köztársaság Kormányának megjegyzése, a Szakértői Bizottság 2. Jelentése, 39. oldal

**A Szakértői Bizottság nyomatékosan arra sürgeti a magyar hatóságokat, hogy tegyenek azonnali és határozott lépéseket a roma és beás nyelvi tervezése terén. A magyar hatóságoknak ezen belül is elő kell segíteniük ezeknek a nyelveknek a kodifikálását, több olyan tanárt kell képezniük, akik ezeken a nyelveken tudnak oktatni, aktívan ösztönözniük kell a roma és beás nyelvek oktatását tantárgyként és/vagy tanítási nyelvként, és el kell készíteniük a szükséges tananyagokat.**

31. A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa arról tájékoztatta a Szakértői Bizottságot, hogy helytelen beíratási gyakorlat és szegregáció tapasztalható, mivel a roma és beás nyelvhasználók eltérő kulturális és nyelvi hátterét nem veszik kellőképpen figyelembe az iskolai beíratásoknál illetve a vizsgák során. A magyar hatóságok is megerősítik, hogy minimum 800 szegregált iskolai osztályt tartanak fenn roma és beás nyelvhasználók számára, akiket helytelenül fogyatékosnak nyilvánítottak. A deszegregáció különleges finanszírozási programja, az integráció és a tanárképzés terén tett erőfeszítések eredményeképpen a helytelenül besorolt tanulók száma 12%-kal csökkent, ami nagymértékben a roma és beás nyelv használóinak előnyére történt<sup>25</sup>. A Szakértői Bizottság pozitív visszajelzéseket kapott a roma és beás nyelvhasználóktól a Baranya megyei deszegregáció sikerességét illetően, és arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy folytassák és erősítsék az eddig megtett intézkedéseiket.

#### *Bolgár*

32. A részben a bolgár állam által finanszírozott budapesti Hriszto Botev általános- és középiskola 60-70 tanulókat oktat bolgár nyelven. Mivel nem minden bolgár tesz eleget az iskola bolgár nyelvtudásbeli beíratkozási követelményeinek, a kisebbségi önkormányzat létrehozott egy kiegészítő kisebbségi iskolát is Budapesten. Jelenleg folyik a különböző osztályok tankönyveinek készítése.

33. A Szakértői Bizottság arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben fejtsék ki, hogy a bolgár nyelvet tanítják-e óvodai szinten, a budapesti bolgár kiegészítő kisebbségi iskola milyen szintű oktatást nyújt, hogyan szervezték meg a tanárképzést, illetve milyen tankönyvek állnak rendelkezésre az oktatás különböző szintjein.

#### *Görög*

34. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság úgy érezte, hogy a Görögországtól és Ciprustól kapott támogatás mellett "lehetne törekedni arra, hogy legalább néhány órát" görögül iktassanak be a normál tantervbe<sup>26</sup>.

35. Időközben az Országos Görög Önkormányzat létrehozott egy kiegészítő kisebbségi iskolát, ahol egy Görögországból érkezett vendégtanárt foglalkoztatnak. A görög nyelvet a fentiek mellett hagyományosan a budapesti Hajós Alfréd Általános Iskolában és Beloiannisz bölcsődében és általános iskolában is tanítják. Jelenleg folyik a különböző osztályok tankönyveinek készítése.

36. A Szakértői Bizottság arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben fejtsék ki, hogy a görög nyelvet tanítják-e középiskolai szinten, a budapesti görög kiegészítő kisebbségi iskola milyen szintű oktatást nyújt, hogyan szervezték meg a tanárképzést, illetve milyen tankönyvek állnak rendelkezésre az oktatás különböző szintjein.

#### *Lengyel*

37. A lengyel nyelvet illetően a Szakértői Bizottság úgy találta az 1. és a 2. megfigyelési ciklusban, hogy a magyar hatóságoknak arra kellene törekedniük, hogy létrehozzanak egy megfelelő rendszert a lengyel nyelv tantárgyként vagy tanítási nyelvként történő oktatására, mégpedig a közoktatás rendszerében, nem pedig vasárnapi iskolaként (lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 26. pont, illetve a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 31-32. pontok).

38. A Szakértői Bizottság örömmel állapítja meg, hogy a Lengyel Nemzeti Kisebbségi Önkormányzat integrálta a vasárnapi iskolákat a közoktatás rendszerébe<sup>27</sup>. 2004-ben 23 kiegészítő kisebbségi iskolát (ebből hatot Budapesten) hoztak létre, ahol Lengyelországból származó

<sup>25</sup> lásd 1. Kiegészítés a 3. Időszaki Jelentéshez, 3-4. old.

<sup>26</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 52. pont

<sup>27</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 22. oldal

tankönyveket használnak. Az Oktatási Minisztérium segítséget nyújt abban, hogy a lengyel nyelvtanárok két szemeszteres továbbképzésben részesülhessenek a Katowicei Egyetemen.

39. Bár a Szakértői Bizottság elismeréssel állapítja meg az elért haladást, arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben fejték ki, hogy a lengyel nyelvet milyen szinten oktatják a lengyel kiegészítő kisebbségi iskolákban, van-e szervezett lengyel tanárképzés Magyarországon is, illetve mikor állnak majd tankönyvek is rendelkezésre az oktatás különböző szintjein.

#### *Ruszin*

40. A Szakértői Bizottság az 1. megfigyelési ciklusban azt állapította meg, hogy a ruszin nyelvű oktatás a lengyelhez hasonlóan kénytelen beérni vasárnapi iskolákkal és nyári nyelvi táborokkal<sup>28</sup>.

41. A 2. megfigyelési ciklusban Magyarországot arra ösztönözték, hogy dolgozza ki a ruszin nyelv tantárgyként illetve oktatási nyelvként történő oktatásának formáit, amelyek a rendes tanterv részei lehetnek, [valamint] sürgősen tegyen intézkedéseket a tanárképzés támogatása, a tankönyvek frissítése és egy modern ruszin nyelvtan összeállítása érdekében<sup>29</sup>.

42. A 3. megfigyelési ciklus alapján a ruszin nyelvet jelenleg egy óvodában, két általános iskolában (Múcsony és Komlóska, heti négy óra) és egy kiegészítő kisebbségi iskolában oktatják (Sátoraljaújhely). Bár nincs olyan középiskola ahol oktatnák a ruszin nyelvet, a Szakértői Bizottság üdvözli azt, hogy a komlóscai általános iskolában bevezették a ruszin nyelvű oktatást<sup>30</sup>. A tanulók vagy Szlovákiából származó, vagy tanáraik által készített tankönyveket használnak. Mivel a Nyíregyházi Egyetemen nem tudják betölteni a tanárképzés minimális keretszámát (legalább tíz hallgató szükséges, miközben jelenleg csak két nyelvszakos hallgató van), a képzés Újvidéken (Szerbia) és Eperjesen (Szlovákia) történik.

43. Bár a Szakértői Bizottság elismeréssel állapítja meg az elért haladást, arra kéri a magyar hatóságokat, hogy kezdjék meg a ruszin nyelv tantárgyként és/vagy a tanítás nyelveként történő oktatását legalább egy középiskolában, építsék ki a megfelelő tanárképzést, és garantálják a szükséges tankönyvek rendelkezésre állását.

#### *Ukrán*

44. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság sajnálattal állapította meg, hogy az ukrán nyelv oktatása vasárnapi iskolákra korlátozódik<sup>31</sup>.

45. Eltérően a bolgár és lengyel kisebbségi önkormányzatoktól, az Ukrán Nemzeti Kisebbségi Önkormányzat azt tervezi, hogy továbbra is vasárnapi iskolákban fognak ukrán nyelven irodalmi, történelem és népismeret oktatást nyújtani. Helyszíni látogatásunk során a szervezetben rámutattak arra, hogy ez az oktatási modell régi hagyománnyal bír, és hogy az ukrán nyelv használoinak szétszórt földrajzi elhelyezkedése miatt lehetetlen lenne a közoktatási rendszerű, óvodai vagy kiegészítő kisebbségi iskolai oktatás megszervezése.

***“g. olyan eszközök biztosítása, melyek lehetővé teszik valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó körzetben lakók, de e nyelvet nem beszélők számára, hogy amennyiben kívánják, elsajátíthassák e nyelvet;***

46. Ez a rendelkezés egyrészt azokra vonatkozik, akiknek nincs kulturális kötődésük az adott regionális vagy kisebbségi nyelvhez (az államnyelv vagy egy másik regionális vagy kisebbségi nyelv beszélői vagy bevándorlók), másrészt pedig azokra, akiknek van ilyen kötődésük, mégsem tudják a nyelvet használni. Hivatkozással a roma és beás nyelvekre, a Szakértői Bizottság rámutatott a 2. megfigyelési ciklusban arra, hogy a Charta azokra az asszimilálódott személyekre is vonatkozik, akik nem használják a kisebbségi nyelvet, mivel az integrációnak nem szabad a nyelvi és kulturális identitás elvesztéséhez vezetnie, ha hűek akarunk lenni a Charta szelleméhez<sup>32</sup>. Ennek fényében ki kell emelni, hogy a 2001-es népszámlálás a "kisebbséghez tartozás" négy kategóriáját különböztette

<sup>28</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 26. pont

<sup>29</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 27. pont

<sup>30</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 22. oldal

<sup>31</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 52. pont

<sup>32</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 43, 49. pont

meg (anyanyelvi beszélők, családban használja, kisebbséghez tartozás, kötődik a kisebbség kulturális értékeihez és hagyományaihoz).

47. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság észrevételezte, hogy bár jogilag bárki indíthat kisebbségi nyelvi képzést és bárki látogathatja a képzést, a gyakorlatban ezt nem ösztönzik aktívan. Mivel nincsenek a nyelvet nem tudókra szabott speciális képzési lehetőségek, nem volt egyértelmű, hogy például egy kisebbségi nyelvű iskola pénzügyi problémái megakadályozhatják-e a nyelvet nem tudók igényeinek a kielégítését. Mivel "nem történt előrelépés", Magyarországot intézkedések megtételére ösztönözték<sup>33</sup>.

48. Azon tájékoztatás alapján, amelyet a kisebbségi nyelvek használóitól kaptunk a helyszíni látogatás alkalmával, a nyelvet nem beszélőket felveszik a kisebbségi nyelveket oktató iskolákba, de úgy tűnik, ez miatt nem keletkeznek kapacitás problémák.

**“h. a regionális vagy kisebbségi nyelveknek egyetemeken, vagy ezzel egyenértékű intézményekben történő tanulásának és kutatásának támogatása”**

49. Minden kisebbségi nyelvnek megvan a maga kutatási intézménye, az örmény kivételével. A Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézete szintén kutatja ezeket a nyelveket<sup>34</sup>. A Szakértői Bizottság nem kapott arról tájékoztatást, hogy lehet-e Magyarországon tanulni örmény, bolgár, görög, lengyel és ukrán nyelvet.

50. A Szakértői Bizottság nem kapott elegendő tájékoztatást annak megállapításához, hogy tettek-e lépéseket annak az ajánlásának a megvalósítása érdekében, amely szerint erősíteni kell a roma és beás nyelvek tanulmányozását és kutatását, és növelni kell az erre a célra szánt pénzalapokat<sup>35</sup>.

51. A Szakértői Bizottság azt javasolta, hogy a ruszin nyelvi oktatás fontosabb problémáit, például egy modern nyelvtan megalkotását a felsőoktatás keretében orvosolják<sup>36</sup>. Ugyanakkor nem tudható egyértelműen, hogy a ruszin nyelvet lehet-e a gyakorlatban is tanulni Magyarországon, például a Nyíregyházi Egyetemen, vagy erre csak külföldön van lehetőség.

52. A Szakértői Bizottság arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy segítsék elő a ruszin nyelv tanulását legalább egy egyetemen vagy annak megfelelő felsőoktatási intézményben Magyarországon, és arra kéri őket, hogy a következő időszaki jelentésben tisztázzák, van-e lehetőség Magyarországon az örmény, a beás, a bolgár, a görög, a lengyel, a roma illetve az ukrán nyelv tanulására /a felsőoktatásban/.

**“i. a jelen Charta által szabályozott területeken a nemzetközi cserék megfelelő formáinak támogatása két vagy több államban azonos vagy hasonló formában használt regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában.”**

53. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusokban szerzett információk szerint elindították a megfelelő kezdeményezéseket. A 3. megfigyelési ciklusban ugyanakkor nem említettek konkrét példákat. A Szakértői Bizottság arra kéri a magyar hatóságokat, hogy bocsássanak rendelkezésre konkrétabb információkat a következő időszaki jelentésben arról, hogy az egyes nyelvek esetében a nyelvhasználatnak kizárólag a Charta II. Részében foglalt módjait hogyan könnyítik meg és/vagy hogyan ösztönzik a nemzetközi csere területén.

**“2. pont**

**A Felek vállalják, hogy, ha azt még nem tették volna meg, megszüntetnek minden indokolatlan megkülönböztetést, kizárást, megszigorítást vagy előnyben részesítést, amely valamely regionális vagy kisebbségi nyelv használatát érinti, és célja az, hogy e nyelv megőrzésétől vagy fejlesztésétől elbátortalanítson vagy azt veszélyeztesse. A regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekét szolgáló különleges intézkedések meghozatala, melyek célja, hogy az ezeket a nyelveket használók és a lakosság többi része közötti egyenlőség kiteljesedjen., vagy hogy**

<sup>33</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 27. pont, illetve a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 28. és 38. pont

<sup>34</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 28. oldal

<sup>35</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 28. pont

<sup>36</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 29. pont

***különleges helyzetüket figyelembe vegyék, nem minősül az elterjedtebb nyelveket használókkal szemben hátrányos megkülönböztetésnek.”***

54. Az 1. és a 2. megfigyelési ciklusok során a Szakértői Bizottság megállapította, hogy a magyar jogszabályok nem tartalmaznak olyan rendelkezéseket, amelyek indokolatlan megkülönböztetést, kizárást, megszigorítást vagy előnyben részesítést jelentenének valamely kisebbségi nyelv használatával kapcsolatosan<sup>37</sup>.

55. Nincs arra utaló jel, hogy a 3. megfigyelési ciklus során elfogadott jogszabályok<sup>38</sup> megkülönböztető rendelkezéseket tartalmaznának. A Szakértői Bizottság nem szerzett olyan információkat (eltekintve a roma és beás nyelvre vonatkozóktól), amelyek felvetnék annak a gyanúját, hogy Magyarországon indokolatlan megkülönböztetést, kizárást, megszigorítást vagy előnyben részesítést valósítanának meg a kisebbségi nyelvhasználat területén. A Szakértői Bizottság inkább kiemeli a 2003. évi CXXV Törvényt az Egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról. A törvény tiltja az emberek közvetett és közvetlen diszkriminációját a köz- és magánszférában egyaránt, és létrehozta az Egyenlő Esélyek Hivatalát, amely foglalkozik a benyújtott panaszokkal. A Szakértői Bizottság megállapítja, hogy általánosságban ez a törvény megerősíti a kisebbségi nyelvek használoinak jogi helyzetét.

56. Vannak bizonyítékok arra, hogy Magyarországon hátrányosan megkülönböztetik a roma népet, ami magában foglalja a roma és beás nyelvek használatával szembeni diszkriminációt is. A Szakértői Bizottság elismeréssel állapítja meg, hogy a magyar hatóságok folytatják "jelentős erőfeszítéseiket a roma népesség [társadalmi és gazdasági] diszkriminációja elleni küzdelemben"<sup>39</sup>. Például az Igazságügyi Minisztérium az országos roma kisebbségi önkormányzattal együttműködésben kiszélesítette azoknak az irodáknak az országos hálózatát, amelyek feladata a romák elleni hátrányos megkülönböztetés eseteinek feltárása és az ezzel kapcsolatos ingyenes jogi tanácsadás<sup>40</sup>.

### ***“3. pont***

***A Felek vállalják, hogy a megfelelő eszközökkel elősegítik az ország összes nyelvi csoportjai közötti kölcsönös megértést, különösen azt, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek iránti tisztelet, megértés és tolerancia elvét az országban folyó oktatás és képzés céljai közé foglalják, és a tömegtájékoztatói eszközöket ugyanezen célok követésére bátorítják. ”***

57. Az 1. és a 2. megfigyelési ciklusok során a Szakértői Bizottság úgy találta, hogy Magyarország Nemzeti Alaptanterve és média irányelvei a tiszteletet, a megértést és a toleranciát mozdítják elő a kisebbségi nyelvek használói és kultúrájuk iránt<sup>41</sup>.

58. A Szakértői Bizottság üdvözli a további kezdeményezéseket, mint például az esélyegyenlőségi ombudsman posztjának létrehozása a Magyar Televízióban, azzal a feladattal, hogy a televíziós közvetítések során a szereplők etnikai hovatartozására kizárólag akkor hivatkozhatnak, ha ebbe az érintett személyek is beleegyeztek. A poszt betöltője, aki maga kisebbségnyelv-használó, azt nyilatkozta a Szakértői Bizottságnak a helyszíni látogatás során, hogy legtöbb esetben romák érdekében jár el. Mindamellét jelenleg még nem lehet eldönteni, hogy az ombudsman alkalmas-e arra is, hogy a Magyar Televízió programjában elérje a kisebbségi nyelvekkel kapcsolatos műsorok számának növelését<sup>42</sup>.

59. A kormányprogram részeként a magyar hatóságok olyan projektet vezettek be, amelynek célja a kapcsolatok, a kommunikáció és az együttműködés javítása a romák és a magyar népesség többi csoportja között. Ezen felül további diszkriminációellenes témákat iktattak be a rendőrtiszti képzésbe,

<sup>37</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 30. pont, illetve a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 22. pont

<sup>38</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 14. oldal

<sup>39</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 30. pont

<sup>40</sup> lásd 1. Kiegészítés a 3. Időszaki Jelentéshez, 5. old.

<sup>41</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 31. pont, illetve a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 22. pont

<sup>42</sup> amint azt a 3. Időszaki Jelentésben javasolták, 48. oldal

és átfogó kommunikációs stratégiát vezettek be annak érdekében, hogy javuljanak a romákkal fenntartott kapcsolatok<sup>43</sup>.

#### **“4. pont**

***A Felek vállalják, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket illető politikájuk kialakítása során figyelembe veszik az ezeket a nyelveket használó csoportok által jelzett szükségleteket és kívánságokat. A Feleket arra bátorítják, ha szükséges, hozzanak létre olyan szerveket, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelveket érintő minden kérdésben tanácsokat adhatnak a hatóságoknak.”***

60. Amint azt a Szakértői Bizottság az 1. és a 2. megfigyelési ciklusok során megállapította, a kisebbségi önkormányzatiság intézménye garantálja, hogy a kisebbségi nyelvek használói részt vehessenek a rájuk vonatkozó politikák kialakításában.<sup>44</sup> A fentiek mellett a központi, megyei és helyi szintű önkormányzatokban sok fontos tisztséget olyan személyek töltenek be, akik ezeket a nyelveket beszélik (például a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosának Hivatala).

61. 2003-ban a magyar kormány létrehozott egy tanácsadó testületet a miniszterelnök részére roma ügyekkel kapcsolatosan, a romák a tanácsban közvetlenül képviselik magukat. A Szakértői Bizottság üdvözli a tanács felállítását, és azt reméli, hogy ez is egy lépést jelent abban a folyamatban melynek során a roma és beás nyelvhasználók szükségleteit és kívánságait is figyelembe veszik. Arra biztatja a tanács tagjait, hogy nyelvi ügyeket is hozzanak a kormány tudomására.

#### **“5. pont**

***A Felek vállalják, hogy mutatis mutandis alkalmazzák a fenti 1-4. bekezdéseket a területhez nem köthető nyelvekre. E nyelvek esetében azonban a jelen Charta hatályosulását szolgáló intézkedések természetét és terjedelmét rugalmasan kell meghatározni, figyelembe véve a kérdéses nyelvet használó csoportok szükségleteit és kívánságait, tiszteletben tartva hagyományait és jellemzőiket.***

62. Amikor a Szakértői Bizottság az örmény, a beás, a bolgár, a görög, a roma és az ukrán nyelvek helyzetét értékelte a 7 Cikk 1-4. pontjainak fényében, arról sem feledkezett meg, hogy ezeket az alapelveket mutatis mutandis kell alkalmazni.

<sup>43</sup> lásd 1. Kiegészítés a 3. Időszaki Jelentéshez, 2, 7. old.

<sup>44</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 32. pont, illetve a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 22. pont

## 2.2 A Szakértői Bizottság értékelése a Charta III. Részével kapcsolatosan

63. Magyarország ténylegesen alkalmazza azokat a rendelkezéseket, amelyeket a Charta III. része alapján fogadott el (vastagon és dőlt betűvel idézve) a horvát, a német, a román, a szerb, a szlovák és a szlovén nyelvre vonatkozóan, az ország egész területén.

64. A fent ismertetett (lásd 5. pont) fókuszált megközelítést alkalmazva a Szakértői Bizottság a III. Részben foglaltakra koncentrál, amelyekkel kapcsolatosan több aggályt is említett az 1. jelentés. Különösen azt fogja elemezni, hogy a magyar hatóságok hogyan reagáltak a Szakértői Bizottság által az 1. megfigyelési körben észrevételezett ügyekre. Ebben a jelentésben a Szakértői Bizottság úgy folytatja a téma megtárgyalását, hogy minden esetben felidézi az adott probléma fő elemeit, majd hivatkozik az első jelentés pontjaira, amelyek az érvelésének részleteit tartalmazzák, ezt követően pedig kiértékeli a magyar hatóságok válasz intézkedéseit.

65. Ebből következően ebben a jelentésben a Szakértői Bizottság nem fűz megjegyzéseket azokhoz a rendelkezésekhez, amelyekkel kapcsolatosan az első jelentésben nem említettek komolyabb aggályokat, és amelyekkel kapcsolatosan nem értesültek olyan új elemekről, melyek a végrehajtás értékelésének a felülvizsgálatát vagy eltérő értelmezését tennék szükségessé. Ezeket a rendelkezéseket az alábbiakban soroljuk fel.

8. cikk 2. pont;

9. cikk 1. pont a. iii alpont, illetve 2. pont a.; alpont

10. cikk 2. pont b. alpont;

11. cikk 1. pont e. i. alpontok és 3. pont;

12. cikk 1. pont b. és f. alpontok illetve 2. pont;

13. cikk 1. pont a. alpont;

14. a pont

66. Ezért ebben a tekintetben a Szakértői Bizottság azokra a következtetésekre hivatkozik, amelyeket a 2. jelentésben fogalmazott meg<sup>45</sup>, de fenntartja a jogot, hogy a helyzetet később újraértékeli.

## 8. Cikk - Oktatásügy

### Általános kérdések

67. A kisebbségi nyelveket háromféleképpen oktatják: "anyanyelvi iskolák" ahol a tanítás nyelve a kisebbségi nyelv, a magyar nyelvet és irodalmat pedig tantárgyként tanítják, "kétnyelvű iskolák," ahol a tananyag jelentős részét (legalább 50%-át) kisebbségi nyelven tanítják, valamint "nyelvoktató iskolák", amelyek szabályos, magyar tanítási nyelvű iskolák, ahol azonban a tanterv szerves részeként kisebbségi nyelvet és irodalmat is oktatnak (heti négy órában [a német nyelv esetében öt órában], valamint heti egy óra népismeretet).

68. Jelenleg nyolc iskolát tartanak fenn kisebbségi önkormányzatok (egy horvát nyelvű, hat német, egy pedig szlovák), amelyek ezeket az iskolákat olyan zászlóshajónak tekintik, amelyek feladata a kisebbségi nyelv jövőbeni terjesztőinek kinevelése. A beszámolási időszak során az Országos Német Kisebbségi Önkormányzat létrehozott egy bentlakásos iskolát, kettőt pedig átvett, a Szlovák Kisebbségi Önkormányzat egy iskolát vett át.<sup>46</sup> A Magyarország összes iskoláját sújtó strukturális alulfinanszírozottság következtében az átvételek folyamata egyelőre megszakadt.

69. Az összes magyarországi iskolának szánt pénzügyi juttatások mellett olyan segítséget is juttatnak a kisebbségi nyelvet oktató iskoláknak, amely valamilyen konkrét alkalmazáshoz kapcsolódik. Mivel ez a pénzügyi juttatás nem címkézett, főként az iskola folyó kiadásainak a finanszírozására használják, néhány esetben pedig az iskolaépület berendezésére fordították. A kisebbségi nyelveket oktató iskolák létrehozásának a bátorítása érdekében az anyanyelvi és kétnyelvű iskolák 70%-kal nagyobb finanszírozásban részesülnek, mint a nyelvoktató iskolák. Külön költségvetési soron támogatják azoknak az iskoláknak a működtetését, amelyeket a kisebbségi

<sup>45</sup> lásd a végrehajtás értékelését a Szakértői Bizottság 2. Jelentésében, 55; 87; 95-97 pontok

<sup>46</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 30. oldal



önkormányzatok vettek át vagy hoztak létre. Ugyanakkor ezektől az intézményektől elvárják, hogy olyan további "világítótorny funkciókat" is betöltsenek (kulturális tevékenységek, csereprogramok), amelyek nagyjából le is kötik a részükre folyósított többlet támogatást. Egészen 2006-ig azok a kisméretű kisebbségi nyelviskolák, amelyeket fenyegetett a bezárás vagy az összevonás veszélye, a 200%-át kapták annak a "kistélepülési normatív finanszírozásnak", amelyet a kistélepülések iskoláinak folyósítanak. A Szakértői Bizottság azonban úgy értesült, hogy ennek a többlet finanszírozásnak a bizonytalan volta az iskolák helyzetét is folyamatosan bizonytalanná teszi illetve megnehezíti a hosszú távú tervezést.

70. Az Oktatási Minisztérium – együttműködésben az országos kisebbségi önkormányzatokkal – egy középtávú [10 éves] Anyanyelvi Oktatásfejlesztési Programot készített azzal a céllal, hogy elősegítse a közoktatási intézmények átkerülését a kisebbségi önkormányzatokhoz, anyanyelvi iskolák alapítását, biztosítsa a tanárok továbbképzését és az anyanyelvi tankönyvek kidolgozásának programjait. Válaszul arra, hogy "komoly hiány" áll fenn a tankönyvellátásban azoknál a tankönyveknél, amelyeket a magyar hatóságoknak kell előállítaniuk vagy importálniuk amennyiben egy helyi kisebbségi önkormányzat ezt kéri, külön költségvetési sort állítottak be<sup>47</sup>. Az országos kisebbségi önkormányzatok üdvözölték a programot, mint a kiszámíthatóság felé tett fontos lépést.

**A fentiek mellett a Szakértői Bizottság arra ösztönzi a magyar hatóságokat, hogy a kisebbséginyelv-használókkal együttműködésben tekintsék át a tevékenység alapú finanszírozási rendszert annak érdekében, hogy biztosíthassák a kisebbségi nyelvű oktatás stabil finanszírozását és megakadályozzák a pénzek helytelen felhasználását, például a kötött célra használható juttatások esetében.**

#### **"1. pont**

**Az oktatásügyet illetően a Felek azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és anélkül, hogy az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek oktatása hátrányt szenvedne, vállalják, hogy**

- a.i. elérhetővé teszik az iskola-előkészítő oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy
- a.ii. elérhetővé teszik az iskola-előkészítő oktatás lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy
- a.iii. a fenti i. és ii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül, vagy
- a.iv. **amennyiben a közhivataloknak nincs közvetlen hatáskörük az iskola-előkészítő oktatás tekintetében, elősegítik és/vagy bátorítják a fenti i. és iii. szerinti intézkedések alkalmazását;"**

71. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság megállapította, hogy a fenti rendelkezést minden nyelv esetében alkalmazzák, de észrevételezte az óvodák gyenge finanszírozását<sup>48</sup>.

72. A kisebbségi nyelvű iskola-előkészítő oktatásban a kétnyelvű óvodák túlsúlya figyelhető meg az anyanyelvi iskola-előkészítő intézményekkel szemben, horvát (a gyerekek 10,3%-a anyanyelvi, 89,7%-a pedig kétnyelvű iskola-előkészítő intézménybe iratkozott be), német (1,2/98,8%), román (22/78%), szerb (42/58%), szlovák (7/93%) illetve szlovén (0/100%). A pénzügyi helyzet tovább romlott 2006-ban, amikor azokat az iskola-előkészítő intézményeket ahol a népesség 3 001--3 500 között van, kizárták a kisebbségi nyelvoktatásra folyósított többlet támogatásból<sup>49</sup>.

<sup>47</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 31. oldal

<sup>48</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 35. pont, illetve a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 59. pont

<sup>49</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 29. oldal

73. A Szakértői Bizottság mély sajnálatát fejezi ki az iskola-előkészítő intézmények pénzügyi helyzetének súlyosbodása miatt. A Bizottság egyetért azzal, hogy a nyelv megújulásának a szintere az óvoda<sup>50</sup>, hogy a kisebbségi nyelvű óvodai nevelést könnyen meg lehet szervezni (mivel nincs szükség szaktanárookra), és sürgeti a magyar hatóságokat, hogy aktívan segítsék elő az anyanyelvi óvodák alapítását, különösen horvát, német és szlovák nyelven.

74. A Szakértői Bizottság rámutat arra, hogy a pénzügyi helyzet fent említett változása milyen negatív hatást gyakorolt a regionális és kisebbségi nyelvekre, és megállapítja meg, hogy ez a vállalás részben teljesült.

- "b.i. elérhetővé teszik az általános iskolai oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy*
- b.ii. elérhetővé teszik az általános iskola lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy*
- b.iii. biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása az általános iskolai tanrend integráns részét képezze, vagy*
- b. iv. fenti i.-iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;"***

75. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült. A kiválasztott modell nyelvenként eltérő volt, de az anyanyelvi és a kétnyelvű iskolák alulreprezentáltak voltak a nyelvoktató iskolákkal összevetve. A Szakértői Bizottság arra biztatja a magyar hatóságokat, hogy / tegyék lehetővé, hogy / több iskolát vegyenek át a kisebbségi önkormányzatok<sup>51</sup>.

76. Mivel az anyanyelvi/kétnyelvű iskolák és a nyelvoktató iskolák aránya nem javult a 2. megfigyelési ciklus során, így nem lehetett kielégíteni a német, szlovák és szlovén nyelv használóinak azt az igényét, hogy a nyelvet anyanyelvi vagy kétnyelvű iskolában tanulhassák, a Szakértői Bizottság felülvizsgálta minősítését, és azt állapította meg, hogy ezt a vállalást csak részben teljesítették. Arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy kezdjék meg a kétnyelvű iskolák különféle formáinak fejlesztését, az eddigieknél szisztematikusabb alapokon. A helyzetet tovább rontotta a kistélepülések népességcsökkenése és az ebből fakadó iskola bezárások, illetve összevonások. A kistépülési normatíva bevezetése nem tudta ezt a tendenciát megfordítani, a Szakértői Bizottság pedig nem figyelt meg semmiféle komoly erőfeszítést annak érdekében, hogy megszervezzék a bezárt vagy összevont iskolák korábbi tanulóinak bejárását<sup>52</sup>.

77. A magyar hatóságok elismerik, hogy "az általános iskolák döntő többsége továbbra is csak nyelvoktatást nyújt, miközben "a nyelv és kultúra átadásának szempontjából" a kétnyelvű oktatás "sokkal hatékonyabb lenne."<sup>53</sup> Az anyanyelvi és kétnyelvű oktatás kiemelt finanszírozása miatt két horvát nyelvet oktató általános iskola átállt a nyelvoktató modelltől a kétnyelvű oktatásra. Összességében ugyanakkor a Szakértői Bizottság úgy véli, hogy még mindig nagyon magas azoknak a tanulóknak az aránya, akik nyelvoktató iskolákba járnak kétnyelvű vagy anyanyelvi oktatás helyett, nevezetesen a horvát (71,8%), a német (88%) és a szlovák (79,9%) nyelvek esetében. Emellett német, román, szlovák és szlovén *nyelveken* gyakorlatilag nem folyik, vagy nagyon csekély mértékű az általános iskolai oktatás:

	Anyanyelvi iskolák	Kétnyelvű iskolák	Nyelvoktató iskolák	Iskolák összesen	Tanulók összesen
Horvát	14.1%	14.1%	71.8%	31	2,359
Német	0.6%	11.4%	88%	305	47,300
Román	-	59.4%	40.6%	12	1,014

<sup>50</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 8. oldal

<sup>51</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 37-38. pontok

<sup>52</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 56-57., 61-63. pontok

<sup>53</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 30. oldal

Szerb	40.3%	25.1%	34.6%	7	211
Szlovák	1.6%	18.5%	79.9%	58	4,731
Szlovén	-	-	100%	3	96
Tanulók összesen	801	7,255	47,237	416	55,711

78. Ami a bejárást illeti, a helyszíni látogatás során megerősítették, hogy helyi kezdeményezések nyomán szervezik meg a bezárt vagy összevont iskolák korábbi tanulóinak bejárását. Segítségként a magyar hatóságok minibuszokat vásároltak a falusi iskolákba történő bejárás megkönnyítése érdekében.

79. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást részben teljesítették.

**A Szakértői Bizottság sürgeti a magyar hatóságokat, hogy aktívan segítsék elő további kétnyelvű és anyanyelvi általános iskolák létrehozását, az egyes kisebbségi nyelvek helyzetének megfelelően.**

- c.i. *elérhetővé teszik a középiskolai oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy*
- c.ii. *elérhetővé teszik a középiskola lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy*
- c.iii. *biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása a középiskolai tanrend integráns részét képezze, vagy*
- c. iv. **a fenti i.-iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akik kívánják, vagy adott esetben, akiknek családja kívánja, és létszáma elegendőnek minősül”**

80. Habár működtek középiskolák amelyek az érintett nyelveket oktatták (az érintett nyelveken oktattak), a Szakértői Bizottság azt állapította meg az 1. megfigyelési ciklusban, hogy ennek a kötelezettségnek csak részben tettek eleget, és hogy több igénybe lehetőséget kell biztosítani a kisebbségi nyelveken történő középiskolai oktatásra<sup>54</sup>. A Szakértői Bizottság külön is észrevételezte a tanárok és a megfelelő finanszírozás hiányát, és azt állapította meg, hogy sok esetben nem teljesül a szülőknek az a kívánsága, hogy a kisebbségi nyelven létrehozzanak egy osztályt vagy tanulócsoporthat. Azt ajánlotta a Bizottság, hogy a magyar hatóságok teremtsenek több decentralizált lehetőséget a kisebbségi nyelvű középiskolai oktatásra, legalább kiegészítő tanfolyamok formájában.

81. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság nem észlelt javulást, és külön is aggodalmát fejezte ki a szokásos rendszerben működő középiskolákat érintő javítások elmaradása miatt. A fentiek miatt a Szakértői Bizottság arra ösztönözte a magyar hatóságokat, hogy teremtsenek lehetőséget a kétnyelvű képzésre a normál középiskolákban (a nem-kisebbségi középiskolákban), és hogy nyújtanak megoldást a bejárás illetve a szállás problémáira, mint a meglévő kisebbségi középiskolák, mind pedig azon iskolák esetében, ahol az oktatás kiegészítő formáit, leginkább a kétnyelvű oktatást be lehetne vezetni (a Szakértői Bizottság 2. Jelentése, 65. pont). A vállalást az összes nyelv esetében részben teljesítették.

82. A jelenlegi megfigyelési ciklusban az anyanyelvi illetve kétnyelvű iskolákba járó teljes tanulói létszám még mindig kevés ahhoz, hogy ténylegesen át lehessen adni a horvát (188 tanuló), a német (1 673), a román (201), a szerb (99), a szlovák (107) illetve a szlovén (0) nyelvet (lásd 3. Időszaki Jelentés, 33. oldal). A Szakértői Bizottság arról sem tud, megbíztak-e további szokásos rendszerben működő középiskolákat a kisebbségi nyelvek oktatásával. Bár a tanulók bejárásának a megszervezése nem mindenhol mondható ideálisnak, a legtöbb tanuló lehetőséget kap arra, hogy továbbra is részt vegyen kisebbségi nyelvű képzésben.

83. A Szakértői Bizottságnak továbbra is az a véleménye, hogy ezt a vállalást részben teljesítették.

<sup>54</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 39. pont

**A Szakértői Bizottság sürgeti a magyar hatóságokat, hogy aktívan segítsék elő további kétnyelvű és anyanyelvi középiskolák létrehozását, az egyes kisebbségi nyelvek helyzetének megfelelően.**

- “d.i. elérhetővé teszik a szakközépiskolai és szakmunkásképzést az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy*
- d.ii. elérhetővé teszik a szakközépiskolai és szakmunkásképzés lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy*
- d.iii. biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása a szakközépiskolai és szakmunkásképzési tanrend integráns részét képezze, vagy*
- d. iv. a fenti i.-iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akik kívánják, vagy adott esetben, akiknek családja kívánja, és létszáma elegendőnek minősül.”**

84. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre részlegesen teljesült. Mind a magyar hatóságok, mind pedig a Szakértői Bizottság egyetértett abban, hogy a kisebbségi nyelvű / kisebbségi nyelven oktatott szakképzés még kísérleti stádiumban van a német és szlovák nyelv esetében, a horvát, román, szerb és szlovén nyelvek esetében pedig nem is létezik, mivel ezeket még második nyelvként sem tanították<sup>55</sup>.

85. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság megállapította, hogy kisebb javulások történtek a német (három iskola) és a szlovák (egy iskola) nyelv esetében, de azt is, hogy horvát, román, szerb és szlovén nyelven egyáltalán nem folyik szakképzés. A legtöbb olyan tanuló, aki korábban kétnyelvű vagy anyanyelvi iskolába járt, a szakképzés szintjén már nem tudta folytatni tanulmányait. Ennek megfelelően a vállalat részben teljesültnek minősítették a német és a szlovák nyelv esetében, míg a horvát, román, szerb és szlovén nyelvnél azt állapították meg, hogy a vállalás nem teljesült. A Szakértői Bizottság arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy jelentős mértékben növeljék meg a kisebbségi nyelveken rendelkezésre álló szakképzési lehetőségeket, de legalábbis ezeknek a nyelveknek a tanítása legyen szerves része a szakképző iskolák tantervének, valamennyi a Charta III. Részében érintett nyelv esetében<sup>56</sup>.

86. A jelenlegi megfigyelési ciklusban, a kisebbségi nyelvoktatásra vonatkozó irányelvek módosítását követően a három modell alkalmazható műszaki és szakképzésre is. Miközben a Szakértői Bizottság üdvözlöi a horvát nyelv területén elért haladást, észrevételezi, hogy a gyakorlati végrehajtás a nyelvi csoportok létszámának tükrében nagyjából elégtelen és aszimmetrikus. A horvát nyelvet (14 789 nyelvhasználó) két iskolában tanítják (19 tanuló), a németet (52 912 nyelvhasználó) és a szlovákot (18 057 nyelvhasználó) pedig egy-egy iskolában (129 illetve tanulóval)<sup>57</sup>).

87. A Szakértői Bizottság a vállalat részben teljesítettnek minősíti a német és a szlovák nyelv esetében, míg a horvát, román, szerb és szlovén nyelvnél azt állapította meg, hogy a vállalás nem teljesült.

**A Szakértői Bizottság sürgeti, a magyar hatóságokat, hogy teremtsék meg / növeljék annak a lehetőségét, hogy a műszaki és szakképzésben a III. részben védett nyelveket is a tanterv szerves részeként lehessen tanulni, az egyes nyelvek helyzetével összhangban.**

- “e.i. elérhetővé teszik az egyetemi és más felsőoktatási képzést az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy*
- e.ii. megteremtik a feltételeket, hogy e nyelveket mint egyetemi vagy felsőoktatási tárgyat tanulhassák, vagy*

<sup>55</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 40. pont

<sup>56</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 67-68. pontok

<sup>57</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 33. oldal

**e.iii. amennyiben az állam szerepe a felsőoktatási intézményekkel fenntartott kapcsolatrendszerben nem teszi lehetővé az i. és ii. bekezdések alkalmazását, úgy bátorítják és/vagy engedélyezik a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó egyetemi oktatást, vagy egyéb felsőoktatási intézményben történő tanulást, vagy megteremtik a feltételeket, hogy e nyelveket mint egyetemi vagy felsőoktatási tárgyat tanulhassák;”**

88. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azon a véleményen volt, hogy az e. ii rendelkezés jobban leírja az államilag működtetett magyarországi egyetemi rendszert mint a ténylegesen kiválasztott rendelkezés (e. iii.). Általánosságban a legtöbb érintett kisebbségi nyelvet nyelvi és/vagy nyelvészeti tanulmányok keretében az egyetemeken és a tanárképző főiskolákon lehetett tanulni. A nyelvtanulásra olyan további lehetőségek adtak garanciát, mint európai országokkal kötött megállapodások, teljes vagy részképzést és Ph.D. programokat finanszírozó ösztöndíjak illetve a külföldön szerzett képesítés elismerésének megkönnyítését célzó eljárások. A Szakértői Bizottság megállapította, hogy ezt a vállalást valamennyi nyelv esetében teljesítették<sup>58</sup>.

89. Bár a Szakértői Bizottsághoz érkeztek panaszok, amiért a műszaki szakkifejezések nincsenek lefordítva kisebbségi nyelvekre, a vállalást összességében teljesítettnek tekintik a 2. megfigyelési ciklusban<sup>59</sup>.

90. A 3. megfigyelési ciklus során a magyar hatóságok segítséget nyújtottak a tanárképzésben a szakkifejezések terminológiájához (szemeszterenként legalább 80 órában). A kisebbségi nyelvek külföldi tanulásának a lehetősége mellett<sup>60</sup>, a német nyelv tanulására van lehetőség a (teljesen német nyelvű) Andrassy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest egyetemen is, amelyet Magyarország, Ausztria, illetve Bajorország és Baden-Württemberg tartományok közösen alapítottak 2001-ben.

91. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást teljesítették.

**f.i. intézkednek, hogy a felnőttoktatásnak és továbbképzésnek legyenek olyan tanfolyamai, melyek elsősorban vagy teljesen a regionális vagy kisebbségi nyelveken valósulnak meg, vagy**

**f.ii. e nyelveket a felnőttoktatás és a továbbképzés tárgyaiként javasolják, vagy**

**f.iii. amennyiben a közhatóságoknak nincs közvetlen hatáskörük a felnőttoktatásban, úgy előnyben részesítik és/vagy bátorítják e nyelvek használatát a felnőttoktatásban és továbbképzésben;”**

92. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság észrevételezte, hogy nem volt átfogó továbbképzés illetve felnőttoktatás a kisebbségi nyelveken. Másrészt viszont a kisebbségi önkormányzatok a magyar hatóságok pénzügyi segítségnyújtása mellett saját nyelveiken különféle felnőttoktatási programokat dolgoztak ki<sup>61</sup>. A Szakértői Bizottság információhiány miatt nem tudta megítélni ennek a vállalásnak a teljesítését.

93. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság még mindig nem rendelkezett információkkal arról, hogy a jogszabályi keretrendszer hogyan ültették át a gyakorlatba, ezért nem tudta megítélni a vállalás teljesítését, és arra kérte a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben erről részletesebben is számoljanak be<sup>62</sup>.

94. A 3. időszaki jelentés azt állapítja meg, hogy a felnőttoktatást a közoktatási rendszeren kívül szervezik meg, ezért annak eredményeit nem lehet felmérni. A helyi kisebbségi önkormányzatok és a velük kapcsolatban álló szervezetek továbbra is szerveznek nyelvoktatást, elsősorban azoknak az embereknek, akik bár kötődést éreznek valamilyen nyelvi csoporthoz, annak a nyelvét alig vagy egyáltalán nem beszélik. A kérdéses időszak során a magyar hatóságok folyósítottak támogatást

<sup>58</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 41. pont

<sup>59</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 71. pont

<sup>60</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 34-35 oldal

<sup>61</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 42. pont

<sup>62</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 74. pont

néhány horvát, német, román illetve szlovák nyelvi tanfolyamhoz<sup>63</sup>, szerb és szlovén nyelven azonban nem tartottak ilyen tanfolyamokat.

95. A Szakértői Bizottság ezt a vállalást részben teljesítettnek tekinti a horvát, német, román és szlovák nyelvekre vonatkozóan, nem tekinti viszont teljesítettnek a szerb és szlovén nyelvekre vonatkozóan, valamint arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy támogassák a szerb és szlovén nyelvi tanfolyamokat. A fentiek mellett kihangsúlyozza a továbbképzés és felnőttoktatás fontosságát az "anyanyelv újratanulása" terén<sup>64</sup> és a meglévő kisebbségi nyelvtudás javításában. A felnőttoktatás például segíthet az írott nyelv helyes használatában azoknál, akik valamilyen "archaikus idiómát" beszélnek<sup>65</sup> és ezért nem szívesen adnak be az elfogadott irodalmi nyelven semmilyen beadványt a hatóságokhoz a Charta 9. és 10. pontja alapján.

**A Szakértői Bizottság arra ösztönzi a magyar hatóságokat, hogy alakítsanak ki és finanszírozzanak egy megfelelő továbbképzési illetve szakképzési keretrendszert a kisebbségi nyelveken, és aktívan népszerűsítsék ezt az oktatási formát.**

**"g. intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy biztosítsák annak a történelemnek és kultúrának az oktatását, amelyet a regionális vagy kisebbségi nyelvek hordoznak;**

96. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült.

97. Több, a közoktatásra vonatkozó szabályozás is előírja, hogy a kisebbségi nyelvek használóinak történelmét és kultúráját is tanítani kell. Az elégséges tudásról a tanulóknak a középiskolai záróvizsgákon kell számot adniuk<sup>66</sup>. Ugyanakkor a Szakértői Bizottsághoz panaszok is érkeztek kisebbségnyelv-használóktól arról, hogy a kisebbségi nyelvek által hordozott kultúráról általában nagyon keveset tudnak.

98. A Szakértői Bizottságnak a fentiekkel együtt is az a véleménye, hogy ezt a vállalást teljesítették. Arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy adjanak átfogóbb tájékoztatást erről a kérdésről a következő időszaki jelentésben.

**h. biztosítják az oktatók részére a Fél által az a-g. bekezdések közül elfogadottak megvalósításához szükséges alap- és továbbképzést;**

99. Az 1. megfigyelési ciklus során a Szakértői Bizottság azt a véleményt alakította ki, hogy általánosságban Magyarország minden nyelvre vonatkozóan teljesítette a vállalásokat. A tanárképzést független intézményekben vagy egyetemeken és tanárképző főiskolák tanszékein valósították meg, amelyek ismétlő kurzusokat is tartottak tanárok számára az adott nyelvből illetve a nyelvtanítás metodikájából. A kisebbségnyelv-használók azonban így is elégtelennek tartották a tanárképzés volumenét és minőségét ahhoz, hogy meg tudják valósítani a Charta 8. Cikkében foglaltakat. A Szakértői Bizottság arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy fokozzák erőfeszítéseiket a tanárképzésben, olyan átfogó tanárképző főiskolai keretrendszer kidolgozásával, amely a kisebbségi nyelveken nyújt képzést, illetve ezeknek a képzéseknek a minőségi javításával<sup>67</sup>.

100. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre részlegesen teljesült. A Szakértői Bizottság kiemelte a tanárokat képző oktatók hiányát és a pénzügyi problémákat. Továbbra sem tudható, hogy hány tanárt képeztek, és hogy közülük hányan helyezkedtek el a tanult szakterületükön. Összefoglalva, a Szakértői Bizottság arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy fokozzák erőfeszítéseiket a tanárképzés területén, különösen azoknak a tanároknak a számát tekintve, akik kisebbségi nyelven is oktathatnak<sup>68</sup>.

<sup>63</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 35. oldal

<sup>64</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 8. oldal

<sup>65</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 43. oldal

<sup>66</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 36. oldal

<sup>67</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 44. pont

<sup>68</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 76-78. pontok

101. Jelenleg az óvodai, általános és középiskolai pedagógusképzés 21 tanszéken folyik, tíz felsőoktatási intézményben. A hallgatók alacsony száma és bizonyos nyelvek esetében az aránytalanul magas költségek miatt Magyarország több országgal kötött megállapodást tanárképzésre és vendégprofesszorok alkalmazására az adott nyelvekre. A hatóságok arról tájékoztatták a Szakértői Bizottságot, hogy ezek a megállapodások sikeresnek bizonyultak<sup>69</sup>. A magyar hatóságok elismerik, hogy hiány van olyan tanárokból, akik regionális vagy kisebbségi nyelven tudják tanítani a szaktárgyukat (például németül beszélő történelemtanárok), és intézkedéseket tettek tanárképző intézményeknél a megfelelő (belső) képzés előmozdítására.

102. A Szakértői Bizottság ezt a vállalást csak részben tekinti teljesítettnek, és arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben fejték ki, hány tanárt képeztek, és közülük hányan helyezkedtek el a szakterületükön.

**A Szakértői Bizottság sürgeti a magyar hatóságokat, hogy tegyenek határozott lépéseket azon tanárok számának növelése érdekében, akik szaktárgyukat kisebbségi nyelven is tudják oktatni.**

- i. létrehozna felügyelő szerve(ke)t a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatásának megteremtésében és fejlesztésében tett intézkedések és elért előrehaladás figyelemmel kísérése és a kérdésekről nyilvánosságra hozandó időszaki jelentések elkészítése céljából.*

103. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy nincs olyan "testület, amely az ebben a vállalásban megjelölt konkrét feladatok végrehajtásáért lenne felelős," illetve tudomásuk szerint időszaki jelentés sem készült. A vállalást így nem teljesítettnek tekinti<sup>70</sup>.

104. Sajnálatos módon nem történt előrelépés<sup>71</sup>. A magyar hatóságok a helyszíni látogatás során elismerték a Szakértői Bizottságnak, hogy a Charta által előírt felügyelő szerv hiánya megnehezíti az oktatás minőségének megítélését, és annak ellenőrzését, hogy a kisebbségi nyelvek oktatására (kisebbségi nyelveken történő oktatásra) szánt összegeket ténylegesen mire használták fel.

105. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást nem teljesítették.

**A Szakértői Bizottság sürgeti a magyar hatóságokat, hogy alakítsanak ki egy olyan mechanizmust, amelynek kizárólagos funkciója a megtett intézkedések és a III. Rész szerinti nyelvekben elért előrehaladás figyelemmel kísérése és időszakos nyilvános beszámoló készítése.**

## 9. Cikk - Igazságszolgáltatás

### Általános kérdések

106. A korábbi megfigyelési körben a Miniszteri Bizottság azt ajánlotta Magyarországnak, hogy határozzák meg azokat a területeket, ahol a nyelvhasználók száma szükségessé teszi a 9. Cikk tényleges alkalmazását, és tegyenek hathatós intézkedéseket a regionális és kisebbségi nyelvek igazságszolgáltatásban történő használatának ösztönzésére (például az adott nyelvet beszélő munkatársak alkalmazása). A magyar hatóságokat arra is bátorították, hogy készítsenek egy előzetes tanulmányt, melynek célja az érintett területek azonosítása<sup>72</sup>. Magyarország azonban nem határozta meg a Miniszteri Bizottság Ajánlásában hivatkozott igazságszolgáltatási körzeteket.

<sup>69</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 37. oldal

<sup>70</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 80. pont

<sup>71</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 38-39 oldal

<sup>72</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 31. pont , E megállapítás

**A Szakértői Bizottság határozottan sürgeti a magyar hatóságokat, hogy a Magyarország teljes területére vonatkozó, meglévő nyelvi jogok minimalizálása nélkül határozzák meg azokat az igazságszolgáltatási körzeteket, ahol a kisebbségi nyelvet használó lakosok száma indokolttá teszi olyan szervezeti intézkedések meghozatalát, amelyek célja a Charta 9. cikkében foglalt kötelezettségek teljesítése.**

107. A magyar hatóságok a helyszíni látogatás során kiemelték, hogy gyakorlatilag nincs igény a kisebbségi nyelvek használatára az igazságszolgáltatásban. A Szakértői Bizottság rámutatott arra, hogy ezt a kötelezettséget nem az igények miatt kell teljesíteni. A Szakértői Bizottság konkrétan azon a véleményen van, hogy a 9. Cikk tényleges teljesítése akkor lehetséges, ha a regionális vagy kisebbségi nyelvek igazságszolgáltatásban történő használatát lehetővé tevő jogi keretrendszer olyan szervezeti megoldásokkal párosítják, amelyek célja a gyakorlati akadályok megszüntetése, abban az értelemben, hogy a szervezeti megoldásoknak az igazságszolgáltatási apparátust fel kell készíteniük a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő kommunikációra, a potenciálisan érdekelt feleket pedig tájékoztatni kell ezekről a lehetőségekről<sup>73</sup>. Ezért a Szakértői Bizottság nem ért egyet a magyar hatóságokkal a kinyilvánított álláspontjával, amely szerint diszkriminatív lenne a bírói hatóságok előtt megjelenő személyek tájékoztatása arról, hogy jogukban áll valamilyen kisebbségi nyelvet használni. Az igazságszolgáltatásban dolgozóknak nem az a feladatuk, hogy előre megpróbálják kitalálni egy adott személy "nyelvi hovatartozását," hanem az, hogy általánosságban megadják a megfelelő tájékoztatást, ezen felül pedig bátorítsák a kisebbségi nyelvek használatát két- vagy többnyelvű táblákkal és jelzésekkel a bírósági épületeken/ben, két- vagy többnyelvű nyilvános közleményekkel és bírósági formanyomtatványokkal.

**A Szakértői Bizottság határozottan sürgeti a magyar hatóságokat, hogy aktívan tájékoztassák az állampolgárokat arról a lehetőségről, hogy a bíróságon használhatják a kisebbségi nyelveket.**

#### **"1. pont**

**Az olyan igazságszolgáltatási kerületekben, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedések megtételét indokolja, a Felek e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és azzal a feltétellel, hogy a jelen bekezdés által nyújtott lehetőségek kihasználását nem minősíti a bíró az igazságszolgáltatás rendes ügymenetét akadályozónak, vállalják, hogy**

#### **Büntetőeljárásokban**

**"a. ii. garantálják a vádlott jogát, hogy saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja."**

108. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy az 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról 8. cikkelyének 1. bekezdését ("magyar nyelvtudás hiánya") úgy is lehet értelmezni, hogy azok a minősített kisebbségnyelv-használók, akik általában beszélnek a magyar nyelvet, nem esnek a rendelkezés hatálya alá. Hasonlóképpen, a törvény úgy rendelkezik, hogy az állam csak akkor viseli a tolmácsolás költségeit "ha a vádlott nem érti a magyar nyelvet" (218. cikkely 1. bekezdés). A Szakértői Bizottság arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy módosítsák a Büntetőeljárásról szóló törvény 8. Cikkét, megszüntetve a bizonytalanságot a kisebbségi nyelvek bíróság előtti használatával kapcsolatban<sup>74</sup>.

109. A 2. megfigyelési ciklusban Magyarországon a gyakorlatba is átültették ezt az ajánlást. Az 1998. évi XIX. - a Büntetőeljárásról szóló - törvényt módosító 2002. évi I. törvény 9. bekezdésének 2. paragrafusa arról rendelkezik, hogy "büntetőeljárásokban mindenki használhatja, szóban és írásban is, saját anyanyelvét vagy az általa beszélt, nemzetközi egyezményben meghatározott regionális vagy kisebbségi nyelvet (...)" A fentiekben túlmenően a 114. paragrafus kimondja, hogy "az eljárás során tolmácsot kell alkalmazni akkor, ha a nem magyar anyanyelvű személy saját anyanyelvét vagy az általa beszélt regionális vagy kisebbségi nyelvet kívánja használni (...). Végezetül, a 339. paragrafus

<sup>73</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését Németországról, 208. pont

<sup>74</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 45-46. pontok



2. bekezdése arról rendelkezik, hogy a fordítás és tolmácsolás költségeit az államnak kell viselni akkor, ha regionális vagy kisebbségi nyelv használatával kapcsolatos. Ezeknek a változásoknak a fényében a Szakértői Bizottság arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy gondoskodjanak további példákrol a harmadik beszámolási időszakban, a konkrét végrehajtásról. Ennek megtörténteig a vállalat a Bizottság részben teljesítettnek minősítette valamennyi nyelvre vonatkozóan<sup>75</sup>.

110. A jelenlegi megfigyelési ciklusban a magyar hatóságok arról számoltak be, hogy egyszer sem kérték az igénybe vehető nyelv alkalmazását büntetőeljárás során (lásd 3. Időszaki Jelentés, 40. oldal).

111. A Szakértői Bizottság úgy véli, hogy a fentiek miatt ez a vállalat csak formálisan teljesült, és arra kéri a magyar hatóságokat, hogy tegyék meg a megfelelő, fent vázolt lépéseket a vállalat gyakorlati végrehajtása érdekében (lásd a fenti 107. pontot).

***“a.iv. az igazságszolgáltatási eljáráshoz kapcsolódó okmányokat kérelemre a regionális vagy kisebbségi nyelveken is kiállítják.”***

112. Az 1. megfigyelési ciklusban ezt a vállalat részben teljesítettnek minősítették valamennyi nyelvre vonatkozóan<sup>76</sup>.

113. A 2. megfigyelési ciklusban a Bizottság azt állapította meg, hogy a vállalat minden nyelvre vonatkozóan teljesült<sup>77</sup>. A Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény előírta, hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság köteles a megfelelő kisebbségi nyelvre lefordíttatni a vádirat<sup>fn</sup>, az ítélet és minden hivatalos dokumentum vonatkozó részeit<sup>fn</sup> és köteles tolmácsról gondoskodni.<sup>78</sup> Ennek költségeit az állam viseli<sup>79</sup>.

114. Ugyanakkor nem a 3. megfigyelési ciklusban nem volt egyértelmű, hogy ez a gyakorlatban miként érvényesül<sup>80</sup>.

115. A Szakértői Bizottság ezt a vállalat formálisan teljesítettnek minősíti, és arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben adjanak bővebb tájékoztatást arról, hogy ez a vállalat miként érvényesül a gyakorlatban.

***Polgári eljárások***

***“b.ii. megengedik, hogy amennyiben egy peres félnek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentsen.”***

116. Az 1. megfigyelési ciklus során a Szakértői Bizottság észrevételezte, hogy a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény<sup>81</sup> értelmében, amelyet a Polgári Perrendtartásról szóló 1999. évi CX. törvény módosított<sup>82</sup>, bírósági eljárások során a nemzetközi egyezmények által meghatározott mértékben mindenki jogosult arra, hogy anyanyelvét vagy az általa beszélt regionális illetve kisebbségi nyelvet használja<sup>83</sup>. A bíróság akkor rendelte el a tolmácsolást, ha a bíró nem ismerte kielégítő mértékben azt a regionális vagy kisebbségi nyelvet, amelyet a peres fél vagy a tanú használt. A költségeket az állam viselte<sup>84</sup>. A Szakértői Bizottság megállapította, hogy ezt a vállalat valamennyi nyelv esetében formálisan teljesítették<sup>85</sup>.

117. A Szakértői Bizottság azt állapította meg a 2. megfigyelési ciklusban, hogy ezek a jogszabályi változások formálisan teljesítették az egyes nyelvekre vonatkozó vállalatokat, ennek megfelelően arra

<sup>75</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 85-86. pontok

<sup>76</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 48. pont

<sup>77</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 88. pont

<sup>78</sup> 9. paragrafus 3. Bek.

<sup>79</sup> 339. paragrafus 2. Bek;

<sup>80</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 40. oldal

<sup>81</sup> 8. paragrafus, 1-2. Bek.

<sup>82</sup> 6. paragrafus, 1-3. Bekezdések

<sup>83</sup> 6. paragrafus 2. Bek;

<sup>84</sup> 78. paragrafus 4. Bek.;

<sup>85</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 49. pont

bátorította a magyar hatóságokat, hogy a 2. időszaki jelentésben adjanak példát a gyakorlati megvalósításra<sup>86</sup>.

118. A helyszíni látogatás alkalmával a szlovák és a szlovén országos önkormányzatok képviselői megerősítették, hogy az általuk képviselt nyelvek vonatkozásában a vállalást a végrehajtják. A fentiek mellett a magyar hatóságok azt közölték, hogy a többnyelvű területeken a megyei bíróságok alkalmaznak olyan személyeket, akik beszélnek a horvát, a német és a román nyelvet, és többlet juttatásokkal illetve tanulmányi szabadsággal ösztönzik a munkatársakat arra, hogy tanuljanak kisebbségi nyelveket<sup>87</sup>. Ugyanakkor a Szakértői Bizottságot nem tájékoztatták arról, hogy ezeket a nyelveket a gyakorlatban is használják.

119. A Szakértői Bizottság a vállalást részben teljesítettnek minősíti a szlovák és a szlovén nyelv esetében, míg a horvát, német, román és szerb nyelvénél azt állapítja meg, hogy a vállalás formálisan teljesült. Arra ösztönzi a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben adjanak példákat arra, hogy ezt a vállalást miként ültették át a gyakorlatba.

***“b.iii. megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelven készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását.”***

120. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült<sup>88</sup>.

121. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy gyakorlati példák hiányában ez a vállalás csak formálisan tekinthető teljesítettnek, és arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy a 3. időszaki jelentésben adjanak példákat (lásd ugyanezt az ajánlást a b.ii. pontnál<sup>89</sup>).

122. A 3. időszaki jelentés viszont ezzel a vállalással nem is foglalkozik. A Szakértői Bizottság más forrásokból sem kapott tájékoztatást arról, hogy a jelen megfigyelési körben ezt a vállalást miként ültették át a gyakorlatba.

123. Ezért a Szakértői Bizottság továbbra is mindössze formálisan tekinti ezt a vállalás teljesítettnek, és arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy ezzel az alponntal külön is foglalkozzanak a következő időszaki jelentésben, és dolgozzák ki annak gyakorlati megvalósítását.

***a közigazgatási ügyekben illetékes igazságszolgáltatási szervek előtti eljárásokban:***

***“c. ii. megengedik, hogy amennyiben egy peres félnek személyesen kell megjelennie az igazságszolgáltatási szerv előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentene.”***

124. A magyar hatóságok az 1. megfigyelési ciklusban egyértelművé tették, hogy a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (20. cikkely), amelyet a Polgári Perrendtartásról szóló 1999. évi CX. törvény módosított, valamint a polgári perrendtartás általános szabályai a közigazgatási ügyekre is vonatkoznak<sup>90</sup>.

125. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy ez a vállalás valamennyi nyelv esetében csak formálisan valósult meg, mivel nem kapott semmiféle bizonyítékot a gyakorlati végrehajtásra. Arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy a 3. beszámolási időszakban adjanak példákat<sup>91</sup>.

126. Ugyanakkor a 3. időszaki jelentésben nem szerepeltek ezzel kapcsolatos információk. A Szakértői Bizottság más forrásokból sem kapott tájékoztatást arról, hogy a jelen megfigyelési körben ezt a vállalást miként ültették át a gyakorlatba.

<sup>86</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 91. pont

<sup>87</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 41. oldal

<sup>88</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 50. pont

<sup>89</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 91. pont

<sup>90</sup> lásd a magyar hatóságok megjegyzését a Szakértői Bizottság 1. Jelentéséhez, 43. oldal, az 51. ponttal kapcsolatban

<sup>91</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 93. pont

127. Ennek megfelelően a Szakértői Bizottság úgy ítéli meg, hogy ezt a vállalást csak formálisan teljesítették, és arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben adjanak meg példákat a konkrét végrehajtásra.

**“c. iii. a közigazgatási ügyekben illetékes igazságszolgáltatási szervek előtti eljárásokban: megengedik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását.”**

128. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság észrevételezte, hogy nem bocsátottak a rendelkezésére megfelelő információkat, így nem volt abban a helyzetben, hogy bármilyen következtetést vonhasson le<sup>92</sup>.

129. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság ugyanezt a megállapítást tette mint a c.ii. alpont esetében, és úgy ítélte meg, hogy ez a vállalás valamennyi nyelvre vonatkozóan csupán formálisan teljesült<sup>93</sup>.

130. A 3. Időszaki Jelentés nem foglalkozik a c.iii. alpont gyakorlati megvalósításával<sup>94</sup>.

131. Ennek megfelelően a Szakértői Bizottság úgy ítéli meg, hogy ezt a vállalást csak formálisan teljesítették, és arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben adjanak meg példákat a konkrét végrehajtásra.

## 10. Cikk - Közigazgatási hatóságok és közszolgáltatási szervek

### Általános kérdések

132. A magyar hatóságok két felmérést végeztek a többnyelvű Baranya és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben. Ezek szerint a felmérések szerint a kisebbségi nyelveket a közigazgatásban csupán azoknak a helyhatóságoknak a 25%-ban lehet használni, amelyek területén aktív kisebbségi önkormányzatok vannak. A kisebb javulások ellenére a nyelvileg képzett személyzet hiánya továbbra is "a legnagyobb akadály." Ugyanakkor a Szakértői Bizottság nem ért egyet a magyar hatóságoknak azzal az értékelésével, amely szerint "ez olyan problémát jelent, amelyre minden valószínűség szerint csak néhány esetben lehet megoldást találni"<sup>95</sup>. A Bizottságnak ezzel szemben az a véleménye, hogy a Charta 10. Cikke szerinti területi alkalmazás, a Miniszteri Bizottság ajánlásának megfelelően lehetővé teszi a célirányos, nyelvi szempontokat figyelembe vevő felvételt és képzést.

133. Valójában a magyar jogszabályok már most is különbséget tesznek a kisebbségi nyelvek közigazgatási használatára vonatkozó általános jog között, ami egész Magyarországon érvényes<sup>96</sup>, és azoknak az önkormányzatoknak a külön kötelezettségei között, ahol aktív kisebbségi önkormányzat működik, és amely azt írja elő, hogy a hirdetményeket és formanyomtatványokat az adott nyelven is el kell készíteni<sup>97</sup>. Bár a kisebbségi nyelvek használóinak nyelvi jogait Magyarország teljes területére vonatkoznak, csak azokon a településeken kötelező konkrét lépéseket tenni ezeknek a jogoknak az érvényesítése érdekében, ahol kisebbségi önkormányzat működik. Ez a különbségtétel jelenti az alapját a Miniszteri Bizottság ajánlása végrehajtásának. A kisebbségi önkormányzati választások nemrégiben lezajlott reformjának fényében, amely szerint egy települések legalább 30 választópolgárnak kell regisztrálnia magát egy kisebbség tagjaként ahhoz, hogy ezen a választáson szavazhasson, a magyar hatóságok kihirdették, hogy a Kisebbségi Törvény vonatkozó módosításai "lehetővé teszik azoknak a régióknak a pontosabb behatárolását, ahol hagyományosan jelen van egy vagy több kisebbség"<sup>98</sup>. A Szakértői Bizottság egyetért a magyar hatóságokkal abban, hogy a helyi kisebbségi önkormányzat jelenléte lehet az alapja Magyarországon azon kötelezettségének, hogy ténylegesen végrehajtsa a Charta 10. Cikkében foglaltakat.

<sup>92</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 52. pont

<sup>93</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 93. pont

<sup>94</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 41. oldal

<sup>95</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 42. oldal

<sup>96</sup> A 2004. évi CXL törvény a Közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól, 9. paragrafus 3. bekezdés

<sup>97</sup> A Kisebbségi Törvény 53. paragrafus a-b bekezdés

<sup>98</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 24, 15. oldalak

**A Szakértői Bizottság határozottan sürgeti a magyar hatóságokat, hogy a Magyarország egész területére vonatkozó nyelvi jogok minimalizálása nélkül jelölje meg azokat a helyi és regionális hatóságokat, amelyek területén aktív tevékenységet folytatnak a III. fejezet szerinti nyelveket képviselő helyi és megyei szintű kisebbségi önkormányzatok, hogy tegyék meg a megfelelő szervezeti intézkedéseket a 10. Cikk szerinti kötelezettségek teljesítése érdekében.**

134. A Szakértői Bizottság úgy véli, hogy a kisebbségi nyelvek használói azért nem igénylik a nyelvhasználatot a közigazgatási hatóságok előtt és a közszolgálati szerveknél, mert ennek sem hagyománya, sem lehetősége nincs. Ezért ezeknek a nyelveknek a használóit szisztematikusan tájékoztatni és bátorítani kell, például azzal, hogy az őket érintő nyilvános vagy személyes szövegekben elhelyezik a megfelelő tájékoztatást (például levelek, a település weboldala, hírlevelek és körlevelek, a hivatali épületekben elhelyezett közlemények).

**A Szakértői Bizottság határozottan sürgeti a magyar hatóságokat, hogy aktívan tájékoztassák a polgárokat arról a lehetőségről, hogy a kisebbségi nyelvet használhatják a közigazgatási hatóságok előtt is.**

**1 Az állam azon közigazgatási kerületein, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a Felek a nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogy az ésszerűen lehetséges, vállalják, hogy**

**a v gondoskodnak arról, hogy a közigazgatási hatóságok a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják;**

135. Az első megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság megállapította, hogy nincs olyan külön jogszabály, mely megvalósítaná a Kisebbségi Törvény azon rendelkezését, mely szerint „anyanyelvét mindenki szabadon, bárhol és bármikor használhatja”.<sup>99</sup> Bár az 1957. évi IV. törvény Az államigazgatási eljárás általános szabályairól<sup>100</sup> rendelkezik arról, hogy mindenki szabadon használhatja anyanyelvét, és a „magyar nyelv ismeretének hiánya” miatt senkit nem érhet hátrány, ez a megfogalmazás ugyanolyan gyakorlati problémákat vetett fel a többségében kétnyelvű kisebbségi nyelvet használók körében, mint az 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról, valamint az 1999. évi CX. törvény a polgári perrendtartásról. Mindezekon túl, a Szakértői Bizottság felkérte a magyar hatóságokat, hogy képezzenek olyan szakembereket, akik képesek a kisebbségi nyelven keletkezett dokumentumok kezelésére, bátorítva a nyelvhasználókat ezen joguk gyakorlására. A Szakértői Bizottság azt is javasolta, hogy a közigazgatási eljárás általános szabályairól rendelkező törvényben tisztázzák a lehetőséget a közigazgatási szervek részére beadandó okmányok kisebbségi nyelveken történő benyújtására.<sup>101</sup>

136. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre részlegesen teljesült. Bár a törvénykezés szintjén nem történt előrelépés, a Szakértői Bizottság üdvözlöi a kisebbségi nyelvű közigazgatási formanyomtatványok rendelkezésre állását számos megyei közszolgálati szervnél. A magyar hatóságok megkezdték a kutatásokat arra vonatkozólag, hogy azonosítsák azokat a területeket, ahol a közigazgatásban és a közszolgálati szerveknél megvalósítható a kisebbségi nyelvek rendszeres használata. Mivel hiányzik egy átfogó általános megközelítés, a Szakértői Bizottság arra sürgette a magyar hatóságokat, hogy állapítsák meg azokat a területeket, ahol a Charta 10. bekezdésének tényleges alkalmazása indokolt, tekintettel a kisebbségi nyelvet beszélők megfelelő számára, mérjék fel a közigazgatásban dolgozó kisebbségi nyelveket beszélők számát, állapítsák meg a korábban már azonosított területek igényeit és tisztázzák, amikor megalkotják a közigazgatási eljárás új szabályait, illetve amikor megteremtik a lehetőséget ahhoz, hogy a beadványok kisebbségi nyelveken is benyújthatóak legyenek az állami hatóságokhoz.<sup>102</sup>

<sup>99</sup> 51. cikk 1. bek

<sup>100</sup> 10. cikk 1. alpont

<sup>101</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 54. pont

<sup>102</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 99-102. pontok

137. Jelen megfigyelési ciklusban a magyar hatóságok megállapítják, hogy a 2004. évi CXL. törvény A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szerint „az ügyfeleket megilleti az eljárás során az anyanyelv használatának joga.” A törvény úgyszintén rögzíti, hogy „a regionális vagy kisebbségi nyelven beadott kérelmeket magyar nyelvű határozatban kell elbírálni, amelyet az ügyfél kérésére le kell fordítani a kérelem nyelvére”. Ez a vállalás az utasításokra is vonatkozik.” A Szakértői Bizottság üdvözli azt a tényt is, hogy a magyar hatóságok rendszeresen adnak tájékoztatást és tartanak bemutatókat a Charta valamint a Kisebbségi Törvény által biztosított lehetőségekről. Ezeket a bemutatókat általában Budapesten vagy megyeszékhelyeken tartják, országos kisebbségi önkormányzatok képviselői előtt<sup>103</sup>.

138. Bár a hatóságokat elismerés illeti ezért a tájékoztatásért, a Szakértői Bizottság mindemellett megállapítja, hogy ezt a vállalást formálisan teljesítették, és szívesen veszi majd a következő időszaki jelentésben adandó tájékoztatást a további gyakorlati megvalósításról.

**c megengedik, hogy a közigazgatási hatóságok dokumentumokat regionális vagy kisebbségi nyelven készítsenek.**

139. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás formálisan teljesült minden nyelvre. Bár a közigazgatási szerveknek módjuk van arra, hogy a hivatalos dokumentumokat kisebbségi nyelveken készítsék el, a gyakorlatban ez szinte egyáltalán nem fordult elő.<sup>104</sup>

140. A második megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság úgy találta, hogy az erre vonatkozó igények hiányának oka az, hogy hiányzik a megfelelő hagyomány, illetve hogy a közigazgatási hatóságok nem bátorítják a dokumentumok kisebbségi nyelven történő elkészítését. Így ez a vállalás formálisan teljesült minden nyelvnél.<sup>105</sup>

141. Jelen megfigyelési ciklusban a magyar hatóságok arról számoltak be, hogy az anyanyelvi vagy kétnyelvű oktatásról szóló rendelkezéseket, a népszámlálási kérdőíveket és az okmányirodák formanyomtatványait lefordították kisebbségi nyelvekre és „igény szerint” elérhetővé tették azokat a településeken<sup>106</sup>. Nem adtak tájékoztatást arról, hogy milyen intézkedések történtek arra, hogy az érintett nyelvhasználókat és az állami hatóságokat tájékoztassák illetve bátorítsák.

142. A Szakértői Bizottságot nemzeti kisebbségi önkormányzatoknál tett helyszíni látogatása során arról tájékoztatták, hogy az önkormányzatok kötelesek a jegyzőkönyveket magyar nyelvre lefordítani, még akkor is ha az ülések nyelve kisebbségi nyelv. A Szakértői Bizottság véleménye szerint ez a gyakorlat egyértelműen a kisebbségi nyelvek hatósági iratokban történő használata ellen hat, és arra kéri a hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben véleményezzék ezt a kérdést.

143. A Szakértői Bizottság megállapítja, hogy ez a vállalás formálisan teljesült, és arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy aktívabban népszerűsítsék a hivatalos okmányok kisebbségi nyelven történő elkészítését az illetékes közigazgatási szervek felé, pl. minisztériumi rendeletekkel, körlevelekkel.

**e hogy a regionális testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;**

144. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás látszólag minden nyelvre teljesült. A kisebbségi nyelvek használata a regionális közgyűlésekben jogilag lehetséges volt, de a gyakorlatban nem fordult elő<sup>107</sup>.

145. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság úgy találta, hogy a pusztai jogi lehetőség formális teljesítést jelentett, míg a maradéktalan teljesítéshez gyakorlati alkalmazás is szükséges.

<sup>103</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 42. oldal

<sup>104</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 55. pont

<sup>105</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 105. pont

<sup>106</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 4, 43 oldal

<sup>107</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 57. pont

Ez utóbbi hiányában a Szakértői Bizottság felülvizsgálta értékelését, és azt állapította meg, hogy a vállalást az összes nyelv esetében csupán formálisan teljesítették<sup>108</sup>.

146. A jelenlegi megfigyelési ciklusban a magyar hatóságok arról számoltak be, hogy amennyiben szándék van a kisebbségi nyelvek megyei képviselő testületekben történő használatára és azt előre jelzik, megszervezik a tolmácsolást. Erre azonban nem említettek semmiféle gyakorlati példát<sup>109</sup>.

147. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást formálisan teljesítették.

**f hogy a regionális testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;**

148. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság a Kisebbségi Törvényre történő hivatkozással (52. paragrafus, 2. bekezdés) megállapította, hogy a vállalás minden nyelvre vonatkozóan teljesült<sup>110</sup>.

149. A 2. megfigyelési ciklus során ezt a vállalást az e. alponttal kapcsolatban értékelték, és a gyakorlati alkalmazás hiánya miatt azt állapították meg, hogy minden nyelvre vonatkozóan formálisan teljesült<sup>111</sup>.

150. A jelenlegi megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottságot úgy tájékoztatták, hogy kilenc településen folynak kétnyelvű testületi ülések. A Szakértői Bizottságot azonban nem tájékoztatták arról, hogy milyen nyelveket használnak ezekben a testületekben, ezért arra kéri a hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben erről is adjanak tájékoztatást. A legtöbb olyan településen ahol jelentős számban élnek kisebbségi nyelvhasználók, a kisebbségi nyelvek használata a jelek szerint jelképes nyitóbeszédre korlátozódik, miközben a legtöbb hozzászólás magyar nyelven hangzik el. A döntések írásba foglalása és a jegyzőkönyvek elkészítése is általában magyar nyelven történik<sup>112</sup>.

151. A Szakértői Bizottság megállapította, hogy ezt a vállalást valamennyi nyelv esetében csupán formálisan teljesítették. Arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy támogassák a kisebbségi nyelvek szóbeli és írásos használatát a helyi önkormányzatokban, a testületi ülések nyelveként.

**g a helyneveknél a regionális vagy kisebbségi nyelveken hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv(ek) szerinti elnevezésekkel együttesen használva.**

152. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült. A Kisebbségi Törvény alapján (53. Paragrafus, c bekezdés), a hely- és utcaneveket, a közhivatalok és a közszolgálati szervek neveit kisebbségi nyelven is ki kell táblázni, amennyiben a helyi kisebbségi önkormányzat ezt kéri<sup>113</sup>.

153. A jelenlegi megfigyelési ciklus során, részben pénzügyi korlátok miatt, a törvényi meghatározásnak megfelelő települések mindössze 12%-a fogadott el nem magyar nyelvű hivatalos elnevezést<sup>114</sup>, amelyeket azonban kizárólag a helynévtáblákon *használnak*, máshol nem (például dokumentumokban, weblapokon, postai szolgáltatásokban, tömegközlekedésben). Bár néhol az utcaneveket is két nyelven tüntetik fel, más földrajzi nevek esetében kizárólag a magyar elnevezést használják (például körzetek, megyék, folyónevek, hegyek nevei).

154. A Szakértői Bizottság úgy ítéli meg, hogy ez a vállalás csupán formálisan teljesült, és arra biztatja a magyar hatóságokat, hogy a törvényi követelménynek megfelelő önkormányzatok körében támogassák azt a törekvést, amely szerint minden földrajzi névnek legyen hivatalosan *elfogadott* kisebbségi nyelvű neve (akár több nyelven is), továbbá pénzügyileg is támogassák ezeknek a *használatát* a magyar nyelvű hivatalos nevekkal együtt.

<sup>108</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 106-108. pontok

<sup>109</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 43. oldal

<sup>110</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 58. pont

<sup>111</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 106-108. pontok

<sup>112</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 12, 44 oldal

<sup>113</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1./2. Jelentéseit, 59/55. pontok

<sup>114</sup> lásd Részletes Közlöny; 3. Időszaki Jelentés, 44. oldal

**3 A közigazgatási hatóságok vagy az ő nevükben tevékenykedő más személyek által működtetett közszolgálati szerveket illetően a Szerződő Felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogyan az ésszerűen lehetséges, vállalják, hogy**

**c megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelveket használni, hogy kérelmet ezeken a nyelveken terjesszenek elő.**

155. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy ezt a vállalást láthatóan a gyakorlatban is teljesítették a helyi önkormányzatok és a közszolgálati szervek munkájában, az állam vagy más testületek által nyújtott szolgáltatásokban azonban nem érvényesült. Törvényi kötelezés hiányában a tényleges alkalmazás nagy részben az egyes közszolgálatok jóindulatától függött<sup>115</sup>.

156. A 2. megfigyelési ciklusban a magyar hatóságok azt közölték, hogy nem tiltott a kisebbségi nyelvek használata a polgári jogi szerződésekben. Minthogy a tiltás hiánya még nem jelenti a vállalás teljesítését, a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a vállalást nem teljesítették, és sürgeti a magyar hatóságokat, hogy jogilag is garantálják annak a lehetőségét, hogy a kisebbségi nyelvek beszélői megkereséseiket kisebbségi nyelven nyújthassák be, és erről a számoljanak be a harmadik időszaki jelentés keretében<sup>116</sup>.

157. A jelenlegi megfigyelési ciklusban a magyar hatóságok hangsúlyozzák, hogy a Helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV törvény (8. cikkely) alapján a települések kötelesek biztosítani a kisebbségi nyelv használatának jogát az élet minden területén<sup>117</sup>. A Szakértői Bizottság mindamellett azt állapította meg, hogy fenti rendelkezések nem elég egyértelműek, és hogy még mindig nincs olyan törvényi, vagy más keretrendszer, amely kifejezetten lehetővé tenné a kisebbségi nyelvek használatát akkor, amikor ilyen nyelven intéznek megkereséseket a közszolgáltatásokhoz. A fentiek mellett az sem világos, hogy a gyakorlatba milyen mértékben mentek át a rendelkezések.

158. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást nem teljesítették.

**A Szakértői Bizottság sürgeti, hogy a magyar hatóságok biztosítsák az emberek számára azt a lehetőséget, hogy megkereséseiket kisebbségi nyelveken is beadhassák a közszolgálati szervekhez.**

**4 Az 1., a 2. és a 3. bekezdések közül általuk elfogadott rendelkezések végrehajtására tekintettel a Felek vállalják, hogy az alábbi intézkedések közül egyet vagy többet meghoznak:**

**a az esetleges szükséges fordítás vagy tolmácsolás;**

159. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság megvizsgálta ennek a vállalásnak a teljesülését a c. vállaláshoz kapcsolódva, és úgy ítélte meg, hogy a vállalás részben teljesült minden nyelvre vonatkozóan.

160. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a kisebbségi nyelveken egyre kevésbé van szükség fordításra és tolmácsolásra, mivel egyre több ilyen nyelvet beszélő vagy nyelvvizsgálóval rendelkező köztisztviselőt alkalmaznak. Emellett közigazgatási szójegyzékeket is készítettek<sup>118</sup>. A Szakértői Bizottság a c. vállalást teljesítettnek minősítette a német és a szlovák nyelv esetében, míg a horvát, román, szerb és szlovén nyelvnél azt állapították meg, hogy a vállalás nem teljesült.

161. A jelenlegi megfigyelési ciklusban a magyar hatóságok megerősítették, hogy előzetes kérés esetén biztosítják a fordítást illetve tolmácsolást. A 2004. évi CXL törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól kimondja, hogy a költségeket az eljáró közigazgatási

<sup>115</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 60. pont

<sup>116</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 111. pont

<sup>117</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 44-45 oldal

<sup>118</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 113. pont

hatóság viseli<sup>119</sup>. A Szakértői Bizottság üdvözli a Baranya megyei közigazgatásban az alapvető formanyomtatványokat horvát és német nyelven is elérhetővé kívánják tenni az Interneten, és álláspontja az, hogy amíg ezek a dokumentumok nyomtatott formában is elérhetővé nem válnak, az Internet költség-hatékony átmeneti megoldást jelent arra, hogy az állami, a helyi és a regionális hatóságok illetve a közigazgatási hatóságok az általuk használt dokumentumokat kisebbségi nyelveken is elérhetővé tegyék.

162. A Szakértői Bizottság úgy ítéli meg, hogy a vállalás teljesült a német és a szlovák nyelv esetében, viszont csak részben teljesült a horvát, a román, a szerb és a szlovén nyelv esetében, helyi és regionális szinten, és szívesen venne a következő időszaki jelentésben tájékoztatást arról, hogyan alakult a gyakorlati végrehajtás.

**c azoknak az igényeknek a lehetséges mértékű kielégítése, melyek arra irányulnak, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein a regionális vagy kisebbségi nyelvet ismerő köztisztviselőket nevezzenek ki.**

163. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság ezt a vállalást részben teljesítettnek ítélte valamennyi nyelvre vonatkozóan, és úgy vélte, hogy azt be kell vezetni az államigazgatásban és azoknál országos közigazgatási szolgálatoknál is, amelyek – bár közvetlenül kisebbségnyelv-használókkal foglalkoznak – nem alkalmaztak nyelvileg képzett munkatársakat. Habár a települési önkormányzatokat a Kisebbségi Törvény (54. paragrafus) arra kötelezi, hogy az üres állások betöltése során előnyben részesítsék az adott kisebbségi nyelvet beszélő jelentkezőket, az állami közigazgatásra és a közszolgálati szervekre vonatkozóan ilyen rendelkezés nincsen<sup>120</sup>.

164. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság jelentős haladást állapított meg a német és a szlovák nyelv esetében, míg a horvát, román, szerb és szlovén nyelvénél azt állapították meg, hogy a vállalás nem teljesült. Több, valamilyen kisebbségi nyelvet beszélő köztisztviselőt vettek fel, illetve többen tettek nyelvvizsgát. A Szakértői Bizottság arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy vezessenek be megfelelő ösztönzőket annak érdekében, hogy az állami és helyi közigazgatási szerveknél dolgozó, valamilyen kisebbségi nyelvet tanuló személyek olyan tudásszintet érjenek el, amely képessé teszi őket a nyelv használatára napi munkájuk során<sup>121</sup>.

165. A jelenlegi megfigyelési ciklust az jellemzi, hogy bár a kisebbségi nyelvet beszélő köztisztviselők száma folyamatosan nő megyei és helyi szinten (különösen a horvát és a német nyelv esetében), még mindig nem érte el az elégséges szintet<sup>122</sup>. Ráadásul a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa egy helyszíni látogatás alkalmával úgy tájékoztatta a Bizottságot, hogy a gyakorlatban ritkán tartják be azt a kötelezettséget, hogy előnyben részesítsék a kisebbségi nyelvet beszélő jelölteket.

166. A Szakértői Bizottság így a vállalást részben teljesítettnek minősíti a német és a szlovák nyelv esetében, míg a horvát, román, szlovén és szerb nyelvénél azt állapítja meg, hogy a vállalás formálisan teljesült az állami, regionális és hely szinteken.

**“5. bekezdés:**

***A Felek vállalják, hogy megengedik a családneveknek az érdekeltek kérésére a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő használatát és felvételét.***”

167. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás formálisan teljesült minden nyelvre. Különböző szabályozások garantálták, hogy a családneveket a megfelelő, anyanyelvi formában lehessen felvenni vagy használni. A jog tényleges alkalmazása során ugyanakkor időnként problémák léptek fel<sup>123</sup>.

168. Ugyan a volt némi javulás a 2. megfigyelési ciklus során, a Szakértői Bizottság azt figyelte meg, hogy a gyakorlat nagyban változik aszerint, hogy melyik közigazgatási hivatalról van szó, és sürgette,

<sup>119</sup> 10. paragrafus 2. bekezdés, lásd a 3. Időszaki Jelentés 4. Mellékletét, 45. oldal

<sup>120</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 61. pont

<sup>121</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 113-114. pontok

<sup>122</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 35, 45 oldal

<sup>123</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 62. pont



hogy a magyar hatóságok [...] fokozzák] az érintett közigazgatási hivatalok tudatosságát, például minisztériumi rendeletek vagy belső körlevelek útján<sup>124</sup>. A vállalást a Bizottság részben teljesítettnek tekintette.

169. Időközben a jelenlegi megfigyelési ciklusban a Belügyminisztérium elkészítette a megfelelő bizonyítványok és formanyomtatványok kisebbségi nyelvű fordítását, telepítette a feldolgozásukhoz szükséges szoftvert<sup>125</sup> és közzétett egy listát a kisebbségi nyelvű utónevekről. A névváltoztatáshoz mindössze egy egyszerű kérvényt kell a minisztériumhoz benyújtani, mégis nagyon kevesen veszik igénybe ezt a lehetőséget. A Szakértői Bizottságnak többen arról számoltak be, hogy a cirill betűvel írt szerb neveket időnként hibásan írják le.

170. A Szakértői Bizottságnak így is az a véleménye, hogy ezt a vállalást nagyjából teljesítették.

## **11. Cikk - Tömegtájékoztatási eszközök**

**1 A regionális vagy kisebbségi nyelvek használói számára, e nyelvek használatának területein, és e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogy a közhivatalok közvetlen vagy közvetett módon hatáskörrel, hatósági jogkörrel vagy szereppel bírnak e területen, és tiszteletben tartva a tömegtájékoztatási eszközök függetlenségének és autonómiájának elveit, a Felek vállalják, hogy**

**a abban a mértékben, ahogy a rádió és televízió közszolgálatot lát el**

**iii biztosítják legalább egy-egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó rádióállomás és televíziós csatorna létesítését;**

171. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a Rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996. I. törvény<sup>126</sup> formálisan teljesítette ezt a vállalást valamennyi nyelvre vonatkozóan. Ennek ellenére, a kisebbségnyelv-használók, akik nagy részben maguk határozták meg a programok tartalmát, elégedetlenek voltak az idősavok miatt illetve a személyi feltételek hiánya miatt<sup>127</sup>.

172. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre részlegesen teljesült. A Magyar Televízió kéthetente sugároz programokat a nemzeti kisebbségek számára ("Összesen" 52 vagy 26 percben), és van még egy 26 perces országos program is hetente egyszer horvát, német, román, szerb és szlovák nyelven, illetve kéthetente egyszer szlovénül. A Kossuth Rádió hetente sugároz regionális programokat horvát (11 óra), német (10.5), román (10.5), szerb (10) és szlovák (11) nyelven, valamint heti országos programokat ugyanezekben a nyelveken (3.5 óra, szlovén nyelven 30 perc). A rádiós műsorszórást azonban komoly mértékben akadályozta a régi kelet-európai FM frekvencia használata, ami a modern rádiókészülékekkel már nem fogható, és az ország sok, kisebbségnyelv-használók által is lakott részén nem érhető el. A Szakértői Bizottság sürgette a magyar hatóságokat, hogy gondoskodjanak a kisebbségi nyelveken sugárzott adások olyan frekvenciákon történő sugárzásáról, amelyek közönséges rádiókészülékekkel is foghatók, és arra bátorította a hatóságokat, hogy a televíziós programokat tegyék át kedvezők idősavokban, illetve javítsanak a műsorrenden<sup>128</sup>.

173. A jelenlegi megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság elismerését fejezi ki, amiért a magyar hatóságok kezdeményezték megállapodás megkötését az országos kisebbségi önkormányzatok és a Duna TV Autonómia Csatornája között, amely műholdas sugárzás útján 2006. április óta vehető, és 14 kisebbségi nyelven tervezi műsorok sugárzását. Bár az egyes adások sugárzási idejét még nem határozták meg, ha /a Magyar Televízióban/ kisebbségi nyelvű heti televíziós programokat is érinti az a döntés, hogy az ismétlések átkerülnek szombat délelőtről csütörtök délutánra. Mivel szombaton több emberhez jutnak el az adások, az országos kisebbségi önkormányzatok, amelyekkel nem egyeztettek, azzal a határozott kéréssel fordultak a magyar hatóságokhoz, hogy érvénytelenítsék

<sup>124</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 117. pont

<sup>125</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 46. oldal

<sup>126</sup> 26. Cikkely 1. bekezdés, 25. lit. c. ponttal kapcsolatban.

<sup>127</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 63. pont

<sup>128</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 119-123. pontok

ezeket a változtatásokat. Sajnos azonban csak a német, roma és beás nyelvű adások kerültek vissza a szombati adásidőbe.

174. A országos kisebbségi önkormányzatok a helyszíni látogatásunk alkalmával kifogásolták, hogy a rádió frekvenciával kapcsolatos, már 2003. óta folyó tárgyalások nem voltak igazán eredményorientáltak. Így ideiglenesen a régi frekvenciát, amelyet már 2006-ben meg kell volna szüntetni, tovább használják 2007. január 31-ig, amikor is felváltja azt egy középhullámú frekvencia, ez azonban a Szakértői Bizottság megítélése szerint "valószínűleg szintén nem vehető majd túl jó minőségben"<sup>129</sup>.

175. A Szakértői Bizottság véleménye szerint ez a vállalás részben teljesült a televízió tekintetében, és arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a kisebbségi nyelvű televíziós programokat tegyék jobb időszávba illetve jobb nézettségű napokra, különösen pedig arra, hogy garantálják: az összes országos program ismétlésére olyan időpontokban kerüljön sor, amikor az adott regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélői ráérnek azokat megnézni. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást a rádió tekintetében nem teljesítették.

**A Szakértői Bizottság határozottan sürgeti a magyar hatóságokat, hogy jelöljenek ki egy megfelelő frekvenciát a kisebbségi nyelvű rádió adások sugárzására.**

**b ii bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelven készült rádióműsorok rendszeres sugárzását;**

176. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság ezt a vállalást csupán részben ítélte teljesítettnek valamennyi nyelvre vonatkozóan, mivel kevés magántulajdonú rádióállomás közvetített programokat kisebbségi nyelveken<sup>130</sup>.

177. A Szakértői Bizottság újraértékelte a megállapítását a 2. megfigyelési ciklusban, és úgy döntött, hogy ez a vállalás nem teljesült. A Radio Monošteren kívül, ami hetente nyolc órát sugároz szlovén nyelven és segítséget kapott a magyar hatóságoktól, sem más olyan rádió nem volt, amelyet egy országos kisebbségi önkormányzat működtetett volna, sem pedig olyan jelek nem mutatkoztak, hogy a hatóságok bátorítanák és/vagy megkönnyítenék a kisebbségi nyelvű, magántulajdonú rádiók műsorait<sup>131</sup>.

178. A Szakértői Bizottságot úgy tájékoztatták, hogy a Radio Monošteren kívül van még egy horvát nyelvű internetes rádió is. A Szakértői Bizottság bátorítja ezt a kezdeményezést, de nincs további információja sem ezzel a rádióval, sem a hatáskörébe tartozó egyéb nyelvekkel kapcsolatosan.

179. A Szakértői Bizottság a vállalást teljesítettnek minősíti a szlovén nyelv esetében, részben teljesítettnek a horvát nyelvénél, a német, a román, a szerb és a szlovák nyelv esetében pedig azt állapítja meg, hogy a vállalás nem teljesült. Arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy segítsék elő a német, román, szerb és szlovák nyelvű műsorsugárzást magántulajdonú rádióállomásokon, és arra kéri őket, hogy következő időszaki jelentésükben részletezzék a Radio Monošter és a horvát nyelven sugárzó internetes rádió adásidejét (órák száma naponta / napszak), tartalmát és finanszírozását.

**c ii bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült televízió-műsorok rendszeres sugárzását;**

180. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg minden nyelvre vonatkozóan, hogy a fenti vállalás csak elviekben teljesült. A Rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996. I. törvény előírta, hogy azoknak a rádiós vállalkozásoknak, amelyek egy kisebbségi önkormányzat tulajdonában vannak, jogukban áll hetente legalább négy és legfeljebb nyolc óra adásidőhöz jutni (95. cikkely 5. bekezdés). A gyakorlatban ugyanakkor csak néhány helyi és regionális állomás sugárzott kisebbségi nyelvű programokat. További nehézségek adódtak a külföldi programok átvételével. A Szakértői Bizottság arra kérte a magyar hatóságokat, hogy vizsgálják ki annak a lehetőségét, hogy egy (korlátozott) "kötelező" műsor előírást iktassanak a magyarországi

<sup>129</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 122. pont

<sup>130</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 64. pont

<sup>131</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 126-127. pontok

kábeltelevíziós engedélyek feltételei közé annak érdekében, hogy a kisebbségi nyelvű programokat ne csak a határok közelében lehessen fogni<sup>132</sup>.

181. A 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság nem tudta ezt a vállalás teljesítettnek tekinteni, mivel koherens és határozott előírások híján nem történt előrehaladás<sup>133</sup>.

182. A jelenlegi megfigyelési ciklusban a műsortovábbítás még mindig nem terjed ki minden olyan területre ahol kisebbségnyelv-használók élnek. A magyar hatóságok által végzett felmérés szerint, amely 100 olyan településre terjedt ki ahol ezeket a nyelveket túlnyomórészt használják, mindössze a települések 31%-ban van lehetőség közösségi televíziós hálózatok és helyi kábeltelevíziós adások vételére. A szerb nyelv területein nincs közösségi kábeltelevízió. Ezeknek az eredményeknek a fényében a magyar hatóságok fontolóra vették, hogy az érintett településeken megemelik a közösségi kábelhálózatok támogatását<sup>134</sup>. A Szakértői Bizottságot nem tájékoztatták arról, hogy Magyarországon regionális vagy kisebbségi nyelveken készült programokat sugároznának magántulajdonú televíziós állomások.

183. A Szakértői Bizottság a vállalást részben teljesítettnek minősíti a horvát, a német, a román, a szlovák és a szlovén nyelvek esetében, míg a szerb nyelv esetében azt állapítja meg, hogy a vállalás nem teljesült. Arra kéri a magyar hatóságokat, hogy bátorítsák és/vagy könnyítsék meg a kisebbségnyelv-használók hozzáférését a közösség kábeltelevíziós hálózatokhoz illetve a helyi kábeltelevíziós adások vételét, valamint azon országok programjainak átvételét, ahol ezeket a nyelveket használják.

**“f. i ha jogszabály lehetővé teszi általában a tömegtájékoztatás pénzügyi támogatását, fedezik a regionális vagy kisebbségi nyelveket használó tömegtájékoztatási eszközök többletköltségeit.”**

184. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült. Az azonban továbbra sem tisztázott, hogy a pénzügyi támogatás elégséges mértékű volt-e<sup>135</sup>.

185. A problémák főleg azzal kapcsolatosak, hogy a Magyar Televízió regionális stúdiói erősen alulfinanszírozottak, bár 2003-ban egyszeri pénzügyi támogatást kaptak a magyar hatóságoktól. Ugyanakkor a Szakértői Bizottság üdvözlöi azt az informatikai segítséget, amelyet több mint 1 000 helyi kisebbségi önkormányzat kapott, és arra az álláspontra helyezkedett, hogy az Internet rendkívül hasznos eszköz az információk kisebbségi nyelveken történő terjesztésére. A fentiek mellett a nem-kormányzati szervek támogatást kaptak a kisebbségi nyelvekkel kapcsolatos kulturális anyagok digitális feldolgozására, archiválására és terjesztésére<sup>136</sup>.

186. A Szakértői Bizottság vélemény szerint a vállalás teljesült a rádióban és a sajtóban, és részben teljesült a televíziós szektorban. Arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy hozzanak létre egy állandó finanszírozási rendszert a kisebbségi nyelvű televíziós programokhoz, és hogy élénkítsék az internettel kapcsolatos fontos kezdeményezéseiket.

**“g. támogatják regionális vagy kisebbségi nyelveket használó tömegtájékoztatási eszközök számára újságíróknak és egyéb személyzetnek a képzését.”**

187. Az 1. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság ezt a vállalást részben teljesítettnek minősítette minden nyelv esetében, és észrevételezte, hogy képzési program hiányában nincs elegendő képzett újságíró. Mivel a magyar hatóságok arra szorítottak, hogy ösztöndíjakat adományozzanak magyarországi és külföldi nyelvi illetve újságíró képzésre, a Szakértői Bizottság arra bátorította a hatóságokat, hogy hozzanak létre egy programot kisebbségi nyelvű újságíró képzésre<sup>137</sup>.

<sup>132</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 65. pont

<sup>133</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 129-131. pontok

<sup>134</sup> lásd 3. Időszakos Jelentés, 48. oldal

<sup>135</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1./2. Jelentéseit, 67/55. pontok

<sup>136</sup> lásd 3. Időszakos jelentés, 49-50, 17-181 oldalak; 1. Kiegészítés, 5-6. oldal

<sup>137</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1. Jelentését, 68. pont

188. Bár a 2. megfigyelési ciklusban ez a vállalás továbbra is csak részben teljesült minden nyelvre vonatkozóan, a Szakértői Bizottság arra kérte a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben adjon számot arról, hány újságíró részesült ösztöndíjas képzésben<sup>138</sup>.

189. A 3. megfigyelési ciklusban csak két-két újságíró részesült képzésben szlovák, német illetve horvát nyelven<sup>139</sup>. Bár a magyar hatóságok a helyszíni látogatás során megerősítették, hogy továbbra sincsen koherens képzési rendszer kisebbségi nyelveken dolgozó újságírók számára, az újságírók rosszállóan említették, hogy a hatóságok az elérhető külföldi képzési lehetőségekről sem tájékoztatják őket kellőképpen.

190. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást részben teljesítették.

**A Szakértői Bizottság sürgeti a magyar hatóságokat, hogy hozzanak létre és finanszírozzanak egy átfogó képzési rendszert olyan újságírók és más sajtómunkások számára, akik kisebbségi nyelveket használnak.**

## 12. Cikk - Kulturális tevékenység és kulturális létesítmények

### “1. pont

**A kulturális tevékenységre és a kulturális létesítményekre - különösen a könyvtárakra, videotékákra, kulturális központokra, múzeumokra, archívumokra, akadémiákra, színházakra és filmszínházakra, valamint irodalmi és filmművészeti alkotásokra, a nép kulturális önkifejezésére, fesztiválokra és - ideértve egyebek között az új technológiák használatát - a kulturális iparra vonatkozóan, azokon a területeken, ahol e nyelveket beszélnek és abban a mértékben, ahogy a hatóságoknak ezen a téren hatáskörük, hatósági jogkörük vagy szerepük van, a Felek vállalják, hogy**

- a. **bátorítják a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő önkifejezést, valamint az ilyen kezdeményezéseket, és elősegítik az ezeken a nyelveken készült műalkotások megismerésének különböző módjait.”**

191. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült. A magyar hatóságok segítséget nyújtottak a kisebbségi nyelvekkel kapcsolatos különféle kulturális intézmények működéséhez illetve rendezvényekhez (múzeumok, színházak, filmek, fesztiválok, kiadványok, kutatás és művészeti kiállítások). Bár vannak olyan kulturális intézmények, amelyeket kisebbségi önkormányzat működtetnek, a célzott pénzügyi támogatások szűkössége akadályozta további intézmények átvételét illetve létrehozását. Ezért a Szakértői Bizottság arra bátorította a magyar hatóságokat, hogy tegyenek több erőfeszítést ezeknek a költségvetési problémáknak a megoldása érdekében, hogy a kisebbségi önkormányzatiság ki tudja bontakoztatni teljes potenciálját<sup>140</sup>.

192. A magyar hatóságok a helyszíni látogatás során elismerték, hogy a pénzügyi nehézségek és a további szabályozások megalkotásának szükségessége jelentik a legnagyobb akadályt, amit ezen a téren le kell küzdeni. Fentiek mellett az országos kisebbségi önkormányzatok aggályait hangoztatták azzal kapcsolatban, hogy nincs kiszámítható, hosszú távú tervezés a kultúra területén, és azt javasolták, hogy a magyar hatóságokkal tárgyalásokat kellene folytatni egy olyan középtávú megállapodás megkötéséről, amely hasonló lenne az Anyanyelvi Oktatás Középtávú Fejlesztési Programjához.

193. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást részben teljesítették.

<sup>138</sup> lásd a Szakértői Bizottság 2. Jelentését, 134. pont

<sup>139</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 50. oldal

<sup>140</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1./2. Jelentéseit, 70/55. pontok

**A Szakértői Bizottság sürgeti a magyar hatóságokat, hogy a kisebbségi nyelveket beszélőkkel közösen dolgozzanak ki egy átfogó középtávú programot a kulturális tevékenységek és létesítmények fejlesztésére.**

**“c. támogatják a regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műalkotások más nyelveken történő megismerését lehetővé tevő különböző módokat, a fordítások, a szinkronizálás, az utószinkronizálás és a feliratozás segítségével és fejlesztésével.”**

194. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült.

195. Az időszak során számos magyar nyelven készült művet fordítottak le német és szlovák nyelvre<sup>141</sup>.

196. A Szakértői Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt a vállalást teljesítették. Mindamellet arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben részletesen számoljanak be arról, hogy a fentieket hogyan hajtották végre a horvát, a román, a szerb és a szlovén nyelvek esetében.

**“g. bátorítják és/vagy megkönnyítik olyan szervezet(ek) létesítését, amely(ek) a regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műalkotások gyűjtéséért, rögzítéséért és a közönségnek történő bemutatásáért felelős(ek)”**

197. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült az írott anyagok tekintetében. A kiadványokat megőrzi Országos Levéltárban és a Széchényi Könyvtárban. Vannak olyan önkormányzatok, amelyek saját könyvtárat működtetnek, amelyhez a hatóságoktól pénzügyi támogatást kapnak. Ugyanakkor a Szakértői Bizottság audiovizuális anyagokról nem értesült<sup>142</sup>.

198. A magyar hatóságok arról számoltak be, hogy a Szlovák Dokumentációs Központ a Magyar Rádióval együttműködésben megkezdte a szlovák nyelvű rádiós programok archívumának digitális feldolgozását<sup>143</sup>. Ezen túlmenően nem adtak tájékoztatást az audiovizuális anyagokról.

199. A Szakértői Bizottság úgy véli, hogy ez a vállalás teljesült, és arra bátorítja a magyar hatóságokat, hogy a vállalást terjesszék ki azokra az audiovizuális művekre is, amelyek horvát, német, román, szerb illetve szlovén nyelven születtek, valamint a szlovák nyelvű vizuális művekre.

### **“3. pont**

**A Felek vállalják, hogy külföldön megvalósuló kulturális politikájukban kellő helyet biztosítanak a regionális vagy kisebbségi nyelveknek és annak a kultúrának, amelyet e nyelvek hordoznak.**

200. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült<sup>144</sup>.

201. A magyar hatóságok arról számoltak be, hogy a 101/1997 (VI. 13.) sz. kormányrendelet a Külföldi magyar kulturális intézetekről előírja, hogy ezek az intézmények kötelesek hozzájárulni a kisebbségnyelv-használók oktatási és kulturális teljesítményeinek megismertetéséhez (2. Cikk, 2. bekezdés, 2.h. alpont). Ilyen rendezvényeket tartottak Horvátországban, Németországban, Szerbiában, Szlovákiában és Romániában is<sup>145</sup>.

<sup>141</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 53. oldal

<sup>142</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1./2. Jelentéseit, 74/55. pontok

<sup>143</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 54. oldal

<sup>144</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1./2. Jelentéseit, 75/55. pontok

<sup>145</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 55. oldal

202. A Szakértői Bizottság megítélése szerint ez a vállalás teljesült, mégis emlékeztetni kívánja a hatóságokat arra, hogy a "külföldi kultúrpolitika" nem csak azokra az országokra vonatkozik, amelyekben a kisebbségi nyelveket használják, de arra is kötelezi a magyar hatóságokat, hogy általánosságban is mutassák be Magyarország többnyelvűségét azokban az országokban, amelyekben magyar kulturális intézetek működnek.

#### **14. Cikk - Határokon túli cserekapcsolatok**

**"A Felek vállalják, hogy**

***"b. a regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekében megkönnyítik és/vagy támogatják a határokon túli együttműködést, különösen annak a területnek a regionális vagy helyi szervei közötti együttműködést, ahol ugyanazt a nyelvet azonos vagy hasonló formában használják."***

203. Az 1. és 2. megfigyelési ciklusban a Szakértői Bizottság azt állapította meg, hogy a fenti vállalás minden nyelvre teljesült<sup>146</sup>.

204. A 3. időszaki jelentés nem foglalkozik ennek a vállalásnak a teljesítésével, a Szakértői Bizottsághoz pedig nem érkeztek panaszok.

205. Bár Szakértői Bizottság továbbra is úgy ítéli meg, hogy ezt a vállalást teljesítették, arra kéri a magyar hatóságokat, hogy a következő időszaki jelentésben adjanak meg példákat a konkrét végrehajtásra.

---

<sup>146</sup> lásd a Szakértői Bizottság 1./2. Jelentéseit, 79/55. pontok

### 3. Fejezet      Következtetések

#### 3.1      A Szakértői Bizottság következtetései arról, hogy a magyar hatóságok milyen intézkedéseket tettek a Miniszteri Bizottság ajánlásaival kapcsolatban.

##### 1. sz. Ajánlás:

*“A Miniszteri Bizottság (...) azt ajánlja, hogy a Magyar Köztársaság (...) biztosítsa a roma és beás nyelvet beszélők szükséges integrációját, ami tegye lehetővé ezeknek a személyeknek a teljes körű részvételét a gazdasági, a társadalmi és a politikai életben, miközben megőrizhetik nyelvi és kulturális identitásukat; erősítse meg a roma és beás nyelvek tanítását legalább az oktatás alsóbb szintjein, és járuljon hozzá a roma írott nyelvként való kifejlesztéséhez, különösen európai szintű standardizálás révén.”*

A Szakértői Bizottságnak tudomása van arról, hogy történt bizonyos fokú előrelépés az iskolai elkülönítés problémáját illetően, és hogy a hatóságok elindítottak egy nagyszabású kormányzati programot, amelynek célja a romák további gazdasági, társadalmi és politika integrációja. Ugyanakkor ennek a programnak nem volt olyan eleme, amely konkrétan a roma és a beás nyelv megőrzését vagy terjesztését célozta volna. A roma nyelv kodifikációját illetően nem történt előrelépés. Összegezve, a Charta a roma és beás nyelveket illetően nagyrészt végrehajthatlan maradt.

##### 2. sz. Ajánlás:

*“A regionális és kisebbségi nyelvek jelenlegi tanítási modelljének javítása és elmozdulás a kétnyelvű oktatási formák felé a III. Rész szerinti nyelvek esetében, továbbá a középiskolai nyelvtanítás jelenlegi modelljének integrálása a II. Rész szerinti nyelvek tantervébe.”*

Az általános iskolai és középiskolai szintű kisebbségnyelv-oktatás továbbra is főként a nyelv tantárgyként történő oktatását jelenti, kevés előrelépés történt az anyanyelvi és kétnyelvű oktatás terén. Problémák vannak az iskolák alulfinanszírozottságával, az elégtelen szakképzéssel és a tananyagok hiányával, illetve kevés olyan tanár van, aki kisebbségi nyelveken is tud oktatni. Ugyanakkor pozitívumként kell megemlíteni a Középtávú Anyanyelvi Oktatásfejlesztési Programot és a kiegészítő kisebbségi oktatás egyedülálló programját, amely lehetővé tette a lengyel és ruszin nyelvet használóknak az anyanyelven történő oktatás integrálását az iskolai tantervbe.

##### 3. sz. Ajánlás:

*“Határozzák meg azokat a területeket ahol a nyelvhasználók száma indokolja a 9. és 10. cikkelyek tényleges alkalmazását, és tegyenek további határozott intézkedéseket azért, hogy bátorítsák a kisebbségi nyelvek használatát a bírósági eljárásokban és a közigazgatási ügyekben.”*

Nem határozták meg azokat a területeket, ahol a 9. és 10. cikkelyekben foglaltakat ténylegesen végre kellene hajtani, és a magyar hatóságok nem tettek határozott intézkedéseket azért, hogy bátorítsák a kisebbségi nyelvek használatát a bírósági eljárásokban és a közigazgatási ügyekben. Ugyanakkor azok a köztisztviselők, akik meg akarnak tanulni egy kisebbségi nyelvet, bérpótlékot és pótszabadságot kapnak.

##### 4. sz. Ajánlás:

*“Erősítsék meg a kisebbségi nyelvek jelenlétét a médiában, különösen is biztosítsák, hogy a kisebbségi nyelveken sugározott programokat venni lehessen közönséges rádiókészülékeken.”*

A magyar hatóságok elindítottak egy olyan programot, melynek célja a műsorsugárzás bevezetése Magyarországon 14 kisebbségi nyelven a Duna TV Autonómia Csatornáján, és segítséget nyújtottak a horvát nyelvű internetes rádióadásához. Ugyanakkor az, hogy erre a célra alkalmatlan a középhullámú rádiófrekvencia, amelyet a kisebbségi nyelvű programok használhatnak, valamint az a döntés, hogy a megváltoztatják a kisebbségi nyelvű országos televíziós programok ismétlésének rendjét, csökkentette a regionális és kisebbségi nyelvű programok elérhetőségét.

##### 5. sz. Ajánlás:

*“Folytassák a kisebbségi önkormányzatok rendszerének fejlesztését, különösen az oktatási és kulturális testületek és intézmények átadásával a kisebbségi önkormányzatnak.”*

A magyar hatóságok pénzeszközöket adtak az országos kisebbségi önkormányzatoknak arra, hogy létrehozzanak illetve átvégyenek négy iskolát a kisebbségi nyelveken történő oktatására. A Magyarország összes iskoláját sújtó strukturális alulfinanszírozottság következtében az átvételek

folyamata egyelőre megszakadt. A pénzügyi garanciák hiánya és a további szabályozások bevezetésének szükségessége szintén akadályozta a kisebbségi önkormányzatokat abban, hogy további kulturális intézményeket hozzanak létre illetve vegyenek át.

### 3.2 A Szakértői Bizottság megállapításai a 3. megfigyelési ciklusban

A. A Szakértői Bizottság hálóját fejezte ki a magyar hatóságok felé, a változatlanul kiváló az együttműködésért. A 3. megfigyelési ciklusban megállapított hiányosságok ellenére a Szakértői Bizottság nagyra értékeli a kisebbségi önkormányzatok egyedi rendszerét, amely elvben elősegíti a kisebbségi nyelvek védelmét és terjesztését. Említeni kell még a kiegészítő kisebbségi oktatást, amelyet kötelező nyújtani akkor, ha legalább nyolc tanuló igényeit nem tudják kielégíteni, és amely a Szakértői Bizottság véleménye szerint helyes gyakorlat.

B. Ugyanakkor az időszaki jelentés felépítése miatt a Szakértői Bizottság nem tudta minden esetben teljes részletességgel megítélni, hogy Magyarország miként tett eleget a Charta előírásainak. A Charta II. része, amely kiterjed mind a 14 kisebbségi nyelvre, nagyon kevés figyelmet kapott. Különösen is megemlítené, hogy a magyar hatóságok nem számoltak be arról, hogy a III. részben hivatkozott nyelvekre miként alkalmazták azokat a II. részben felsorolt kötelezettségeket, amelyek nem tartoznak a Charta III. Részében foglalt vonatkozó vállalások hatálya alá. Emellett a magyar hatóságok nem számoltak be minden egyes vállalat teljesítéséről, illetve az egyes vállalatokon belül külön-külön minden egyes nyelvről.

C. Magyarországon a kisebbségi nyelvek védelmét és terjesztését akadályozza a hosszú távú nyelvi politika és tervezés hiánya. Számos, a magyar hatóságok által megtett intézkedés reaktív jellegű, és nem követ egy általános, mind a 14 nyelvre kiterjedő jövőképet. Az anyanyelvi és kétnyelvű oktatási intézmények költségvetési támogatása változó, sok esetben pedig a tevékenységeken alapszik, ami megnehezíti a hosszú távú tervezést.

D. Az Anyanyelvi Oktatás Középtávú Fejlesztési Programja ugyanakkor egy lépést jelent a nyelvi tervezés felé. Sajnálatos módon a magyar hatóságok nem egészítették ki azzal, hogy meghatározzák a 2001. évi népszámlálás alapján, *hosszú távon* (vagyis 2015. után) a 14 nyelv *mindegyikére* érvényes mennyiségi és minőségi célokat. Nincs stratégia arra, hogyan lehetne anyanyelvi vagy kétnyelvű képzést nyújtani azoknak, akik ezt igénylik, és amit külön-külön az egyes nyelvek helyzetére lehetni szabni. A fentiekben túlmenően azoknak akik nem beszélnek egy adott kisebbségi nyelvet (beleértve azt a nem kevés számú embert, akik kötődnek az adott kisebbség kulturális értékeihez és hagyományaihoz) nem áll a rendelkezésére olyan átfogó felnőttoktatási és képzési keretrendszer, amelynek a segítségével "újratulhatnak az anyanyelvüket"<sup>147</sup>. Olyan csak erre a célra szolgáló mechanizmus sincsen Magyarországon, ami a Charta 8. cikk, 1. bekezdés i. pontja szerint figyelemmel kísérné a célok valóra váltását és a címkézett pénzeszközök felhasználását.

E. A legtöbb, a II. rész hatálya alá tartozó kisebbségi nyelvet hasonlóan kezelik a média és a kultúra tekintetében mint azokat a nyelveket, amelyekre a Charta III. része is vonatkozik. Az oktatásban a Szakértői Bizottság és a Miniszteri Bizottság ajánlásait a vasárnapi iskoláknak a ruszin és lengyel nyelvű vasárnapi iskoláknak a közoktatási rendszerbe történő integrálásáról végrehajtották. Figyelembe véve, hogy a ruszin és kisebb mértékben a lengyel nyelvek használói területi alapon meghatározhatók, nem történt elégséges előrelépés a közigazgatás területén.

F. A magyar hatóságok tudatában vannak a roma és beás nyelvekkel kapcsolatos alapvető problémáknak: kodifikáció hiánya, elégtelen oktatás, nincsenek tanítási követelmények és tananyagok, hiányosságok a tanárképzésben, a tanulásban és a kutatásban. A fenti problémák azt eredményezték, hogy ezeknek a nyelveknek mostanáig nem sok hasznuk származott a Chartából. A magyar hatóságoknak komoly erőfeszítéseket kell tenniük a roma és beás nyelvek helyzetének javítására.

G. Az oktatás strukturális hiányossági mindhárom megfigyelési ciklus során jórészt változatlanok maradtak. Az anyanyelvi és kétnyelvű általános- és középiskolák továbbra is alulreprezentáltak, összevetve azoknak az iskoláknak a számával, ahol kizárólag magát a nyelvet tanítják. A kis falvakban működő iskolákat bezárás vagy összevonás fenyegeti, ezért meg kell szervezni a tanulók bejárását.

<sup>147</sup> lásd 3. Időszaki Jelentés, 8. oldal



A kisebbségi nyelvek oktatásának folyamatossága az általános és a középiskolai oktatás között nem biztosított, mivel a kisebbségi nyelvek oktatásának lehetőségei a hagyományos középiskolákban igen korlátozottak. Ráadásul a kisebbségi nyelvek tanítása alulfejlett a műszaki és a szakképzés szintjén. Bár elegendő számú tanárt képeztek ki a kisebbségi nyelvek oktatására, komoly hiány van olyan szaktanárokból, akik saját szaktárgyukat kisebbségi nyelven tudják oktatni.

H. A polgári bíróságok lehetséges kivételével azt lehet mondani, hogy egy ördögi kör akadályozza Magyarországot abban, hogy eleget tegyen a Charta 9. és 10. Cikke alapján rá háruló kötelezettségeknek: olyan kijelölt területek hiányában, ahol konkrét intézkedéseket kellene tenni a bevezetésre. a nyelvvel kapcsolatos felvételi és képzési tevékenységek nem érvényesülnek intézményesen. Ennek eredményeképpen gyakorlatilag nem lehet a kisebbségi nyelvet használni a (bírói) hatóságok és a közszolgálati szervek előtt, ezért azon nyelvhasználók, akiket nem tájékoztattak és bátorítottak szisztematikusan, vonakodnak jogaiknak az érvényesítésétől, amihez egyébként sincsenek hozzászokva.

I. Bár a 3. megfigyelési ciklusban kiterjesztették a televíziós és rádiós műsorok sugárzását, a makacs strukturális problémák rossz hatással vannak a kisebbségi nyelvű műsorok sugárzására: a televíziós műsorok alkalmatlan időszávjai és sugárzási napjai, az elégtelen finanszírozás, a helyi és regionális műsorszórók illetve a programjaikat kisebbségi nyelven is sugárzó privát rádióállomások hiánya valamint az, hogy nincs képzési program a kisebbségi nyelvű újságírók számára. A legkomolyabb probléma azonban az, hogy a regionális és kisebbségi nyelvű rádióműsorokat olyan frekvenciákon sugározzák, amelyek nem foghatók közönséges rádiókészülékekkel azokon a területeken ahol a kisebbségi nyelveket használók élnek.

J. Pénzügyi korlátok miatt jelenleg a kisebbségi önkormányzatok bizonyos alapfunkciói, nevezetesen az, hogy át tudják venni a kulturális és oktatási intézmények működtetését, nagyrészt nem működnek. Csak kevés ilyen intézményt működtet a kisebbségi önkormányzat.

K. A Szakértői Bizottság észrevételezi, különösen a Charta 8, 9. és 10. pontjait illetően, hogy a magyar hatóságok olyan megközelítést választottak, amellyel nehéz lesz megakadályozni a kisebbségi nyelvek lényeges hanyatlását. Kiemelendő, hogy indokolatlanul nagymértékben támaszkodnak a kisebbséginyelv-használók saját kezdeményezéseire, pro-aktív intézkedések megtétele helyett.

A magyar kormányt felkérték arra, hogy fűzzön megjegyzéseket ennek a jelentésnek a tartalmához, a Charta 16.3 pontja alapján. A kapott megjegyzések a II. Mellékletben szerepelnek.

A jelentés és a megállapítások alapján a Szakértői Bizottság benyújtotta javaslatait a Miniszteri Bizottságnak azokra a pontokra, amelyeket utána Magyarország figyelmébe fognak ajánlani. Ugyanakkor hangsúlyozta, mennyire fontos, hogy a magyar hatóságok az általános jellegű ajánlások mellett a jelentés szövegében szereplő részletesebb megfigyeléseket is figyelembe vegyék.

A Miniszteri Bizottság 2007. június 20.-án tartott bis. ülésén elfogadott, Magyarországhoz címzett ajánlások, amelyeket ennek a dokumentumnak a B rész tartalmaz.

## **I. MELLÉKLET : RATIFIKÁCIÓS OKMÁNY**

**Azok a nyilatkozatok, amelyek az 1995. április 26-i, letétbe helyezett ratifikációs okmányban szerepelnek - Or. Engl. valamint az (1) Közlemény, amelyet a Magyar Külügyminisztérium adott ki 1999. március 12-én, a Főtitkárság pedig 1999. március 16-án vett nyilvántartásba - Or. Fr.**

Magyarország kijelenti, a 2. Cikkely 2. bekezdésének 3. pontja alapján, hogy a Charta III. részének következő rendelkezéseit alkalmazni fogja a horvát, német, román, szerb, szlovák és szlovén nyelvekre:

### 8. Cikkelyben:

1. Bekezdés, (iv), b (iv), c (iv), d (iv), e (iii), f (iii), g, h, i alpontok
2. bekezdés

### 9. Cikkelyben:

1. Bekezdés, (ii), a (iii), a (iv), b (ii), b (iii), c (ii), c (iii) alpontok
2. Bekezdés, a, b, c alpontok

### 10. Cikkelyben:

1. Bekezdés, a (v), c alpontok
2. Bekezdés, b, e, f, g alpontok
3. Bekezdés, c alpont
4. Bekezdés, a, c alpontok
5. bekezdés

### 11. Cikkelyben:

1. Bekezdés, a (iii), b (ii), c (ii), e (i), f (i), g alpontok
3. bekezdés

### 12. Cikkelyben:

1. Bekezdés, a, b, c, f, g alpontok
2. bekezdés
3. bekezdés

### 13. Cikkelyben:

1. Bekezdés, a alpont

### 14. Cikkelyben:

- a. Bekezdés
- b. Bekezdés

### **[(1) A Titkárság Megjegyzése:**

*A Közlemény a következőket tartalmazza:*

"A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma benyújtja kiegészítéseit az Európa Tanács Főtitkárságának, és tisztelettel rámutat arra, hogy a Magyar Köztársaság által letétbe helyezett ratifikációs okmány tartalmaz egy technikai hibát, nevezetesen azt, hogy a Magyarországgal kapcsolatosan felsorolt nyelvek, amelyekre vonatkozóan Magyarország vállalásokat tesz a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának III. Fejezete alapján, nem tartalmazzák a szerb nyelvet.

A Magyar Köztársaság az Országgyűlés 35/1995 (IV.7) számú határozatával, amelynek francia fordítását csatoltuk, ratifikálta a Charta III. Részét, elfogadva a szerb nyelvet is, ugyanazokkal a lehetőségekkel, amelyeket a Charta III. része felsorol, az 1995. április 19-i ratifikációs okmányban. Ezzel tehát Magyarország kötelezettségei a szerb nyelv vonatkozásában hatályossá válnak attól az időponttól, amikor a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája Magyarországra vonatkozóan hatályba lép.

### **35/1995 (IV.7) számú Országgyűlési határozat**

**A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának ratifikálásáról valamint a Magyar Köztársaság vállalásairól a 2.Cikkely, litt. 2 szerint.**

Az Országgyűlés, a Kormány előterjesztése alapján:

1. Ratifikálja Kisebbségi Nyelvek 1992. november 5-én kidolgozott Európai Chartáját, melynek szövegét az 1. sz. Melléklet tartalmazza.
2. Elfogadja, hogy a 2. Cikkely litt. 2. szerint vállalt, a 2. sz. Mellékletben foglalt kötelezettségek kiterjedjenek a horvát, a német, a román, a szerb, a szlovák és a szlovén nyelvekre.
3. Felkéri a Köztársasági Elnököt a ratifikációs okmány aláírására.
4. Felkéri a Külügyminisztert a ratifikációs okmány és a vállalások listájának benyújtására."]

**A vizsgált időszak: 98.01.03. -**

**A fenti megállapítások a következő cikkelyhez (cikkelyekhez) kapcsolódnak: 10, 11, 12, 13, 14, 2, 3, 8, 9**

## II. Melléklet: A magyar hatóságok megjegyzései



**MINISZTERELNÖKI HIVATAL**  
Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztály  
*Főigazgató*

### **A Magyar Köztársaság Kormányának észrevételei a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája Szakértői Bizottsága által a Charta magyarországi végrehajtásáról kialakított véleményéhez**

A Magyar Köztársaság Kormánya nagyra értékeli a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának magyarországi végrehajtásával kapcsolatos szakértői jelentés szakmai tartalmát. A Szakértői Bizottság megállapításai, észrevételei, és javaslatai fontos elemei lehetnek kisebbségpolitikánk jövőbeni irányultsága meghatározásának.

A Szakértői Bizottság hazánk kisebbségi, kisebbségi nyelvi politikájával kapcsolatos véleménye igen aprólékos és elmélyült szakértői anyag. Tekintettel arra, hogy a jövő év első negyedévében aktuális következő periodikus jelentésünk benyújtása, a Szakértői Bizottság véleményének egyes elemeivel kapcsolatosan nem kívánunk részletekbe menő véleményben reagálni. A Bizottság egyes megállapításaira részletesen kitérünk majd következő, 2008-ban benyújtásra kerülő ország-jelentésünkben.

Fontosnak tartjuk ugyanakkor leszögezni, hogy a tárgyi beszámolóknak benyújtása óta eltelt két év során több olyan pozitív történésre került sor a kisebbségpolitika területén, amelyek nagyban befolyásolják, befolyásolhatják a kisebbségi nyelvek magyarországi fejlődését.

2005 novemberében az Országgyűlés elfogadta a kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló jogszabályt. Az új rendelkezései tovább erősítik a kisebbségi önkormányzati rendszert, amely hazánkban a kisebbségek kulturális autonómiájának legfőbb letéteményese. A 2006. évi kisebbségi önkormányzati választásokra már az új szabályok szerint került sor. A választási folyamat a területi és országos kisebbségi önkormányzatok választásával áprilisra lezárul.

Csak jelzésszerűen szeretnénk megemlíteni két olyan adatot, ami összefügg a Szakértői Bizottság észrevételeivel, és az eltelt időben ezekkel kapcsolatosan releváns pozitív elmozdulás történt.

A beszámolóknak benyújtása óta eltelt két évben további oktatási, kulturális intézményeket vettek át működtetésre az országos kisebbségi önkormányzatok. Ma összesen 36 ilyen intézmény működik országshatáron. A folyamat továbbvitelére 2007-ben is lesz lehetőség a kisebbségi önkormányzatoknak.

Kiemelkedő jelentőséggel bír a kisebbségi médiához való hozzáférés területén a Magyar Rádió új, MR4-es csatornájának létrejötte. Ez a 2007. február 1-jétől működő önálló kisebbségi rádióadó napi 12 órában, önálló frekvencián, a 13 kisebbség anyanyelvén szóló rádióműsort sugároz, a kisebbségi törvényben meghatározott önálló szervezettel és költségvetéssel. A nemzetiségi rádióadó költségvetését a közszolgálati Magyar Rádió számára a mindenkori költségvetési törvényben meghatározott állami forrásokból biztosítják.

A két említett példából kitűnik, hogy kisebbségek támogatása, a kisebbségi nyelvek védelme a Magyar Köztársaságban továbbra is prioritás, amelynek folyamatosságát és megújulását a jelenlegi Kormány kisebbségpolitikája is biztosítja. Bízunk abban, hogy erről a következő periodikus jelentésünk meggyőzi majd a Szakértői Bizottság hazánkba látogató szakembereit.

**B. Az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása a Charta magyarországi alkalmazásáról**

**EURÓPA TANÁCS  
MINISZTERI BIZOTTSÁG**

**A Miniszteri Bizottság RecChL(2007)4  
sz. ajánlása a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának magyarországi alkalmazásáról**

*(2007. június 20-án elfogadta a Miniszteri Bizottság 999bis. nagyköveti szintű ülésén)*

A Miniszteri Bizottság,

Az Európai Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának 16. Cikkelye alapján;

Tekintettel a Magyarország által 1995. április 26-án benyújtott ratifikációs okmányra;

Figyelembe véve a Charta Szakértői Bizottságának értékelését arról, hogy Magyarország miként alkalmazta a Charta előírásait;

Tekintetbe véve, hogy az értékelés alapjául a Magyarország által a harmadik időszaki jelentésben szolgáltatott információk, a magyar hatóságok által rendelkezésre bocsátott kiegészítő információk, a Magyarországon törvényesen felállított testületek és szövetségek által megadott illetve a Szakértői Bizottság által helyszíni látogatáson megszerzett információk szolgáltak,

Figyelembe véve a magyar hatóságoknak a Szakértői Bizottság jelentésének tartalmára tett megjegyzéseit is;

Azt javasolja, hogy a magyar hatóságok vegyék figyelembe a Szakértői Bizottság valamennyi megfigyelését, melyek közül az alábbiak élvezzenek elsőbbséget:

1. A nyelvi tervezés során tegyenek hathatós intézkedéseket a roma és beás nyelvek érdekében, azzal a céllal, hogy meg lehessen kezdeni ezeknek a nyelveknek a tényleges tanítását, tantárgyként illetve tanítási nyelvként, minden szükséges iskolai szinten;
2. javítsák a kisebbségi nyelvek oktatásának pénzügyi helyzetét és növeljék a források stabilitását;
3. aktívan segítsék elő további kétnyelvű iskolák létrehozását az oktatás minden szintjén, azzal a céllal, hogy elmozduljanak a nyelv mint tantárgy tanításától a kétnyelvű oktatás felé a III. Rész szerinti nyelvek esetében, ennek megfelelően növeljék azoknak a tanároknak a számát, akik képesek a szaktárgyukat ezeken a nyelveken tanítani, és hozzák létre azt a dedikált megfigyelő mechanizmust, amelyet a Charta 8. Cikkelyének 1 (i) pontja határoz meg;
4. tegyenek lépéseket annak biztosítása érdekében, hogy az érintett helyi és regionális hatóságok (amelyek meghatározására felkérték a magyar hatóságokat a Miniszteri Bizottság korábbi ajánlása alapján) végrehajtsák azokat a kötelezettségeket, amelyeket a Charta 10. Cikkelye ír elő, és határozzák meg azokat a bírósági kerületeket, ahol intézkedéseket kell tenni a Charta 9. Cikkelye alapján előírt kötelezettségek végrehajtása érdekében;
5. javítsák a kisebbségi nyelvi programok kínálatát a médiában, különösen azzal, hogy odaítélnek egy alkalmas rádiófrekvenciát, illetve azzal, hogy kidolgoznak és finanszíroznak egy átfogó programot kisebbségi nyelveket használó újságírók és más médiamunkások képzésére;
6. javítsák annak a folyamatnak a feltételeit, melynek során az oktatási és kulturális testületek és intézmények átkerülnek a kisebbségi önkormányzatokhoz.